

VUOSIKERTOMUS 2025

MTK-Pohjois-Savo ry

108. toimintavuosi

OTA YHTEYTTÄ

Johtokunnan ja valtuuskunnan jäseniä. Kuvassa vas. Harri Tuomainen, Lassi Heiskanen, Atte Kiiski, Noora Räsänen, Tiina Korhonen, Perttu Sirviö, Rauno Savolainen (vk), Jari Kajan (vk) ja Janne Sirviö. Kuvasta puuttuu Jouko Åkerlund ja Riitta Mustonen.

Puheenjohtaja

Perttu Sirviö, Iisalmi,
puh. 050 323 6191

Varapuheenjohtaja

Tiina Korhonen, Vesanto
puh. 040 828 1919

Johtokunnan muut jäsenet:

Lassi Heiskanen, Vieremä, puh. 040 559 1695
Riitta Mustonen, Sonkajärvi, puh. 0440797229
Atte Kiiski, Nilsiä, puh. 0400 982 485
Tiina Korhonen, Vesanto,
Noora Räsänen, Leppävirta, puh. 040 154 1234
Janne Sirviö, Juankoski, puh. 040 0465738
Harri Tuomainen, Siilinjärvi, puh. 050 516 3518
Jouko Åkerlund, Vieremä, puh. 040 554 8373

Kansilehden kuva: MTK-Pohjois-Savon johtokunta ja toimihenkilöt MTK-Sonkajärven vieraana Mustolan tilalla

Toiminnanjohtaja	Jari Kauhanen Puh. 040 505 6718
Kenttäpäällikkö	Sirpa Lintunen Puh. 0440 843352
Järjestöasiantuntija	Krista Autio Puh. 050 477 5100
Järjestöagronomi	Heini Mämmi Puh. 050 434 6943
Projektipäällikkö Kannattavuudella jatkuvuutta -hanke	Anne-Mari Heikkinen Puh. 044 705 0401
Projektiasiantuntija Kestävä maatalousmuoviketju -hanke	Noora Räsänen Puh. 040 154 1234

Postiosoite	Savonkatu 18 C 25, 70110 KUOPIO
Sähköposti	pohjois-savo@mtk.fi tai etunimi.sukunimi@mtk.fi
Kotisivut	https://pohjois-savo.mtk.fi/
Facebook	www.facebook.com/mtk.pohjoissavo/
Instagram	www.instagram.com/mtk.pohjoissavo/

SISÄLLYS

MTK-Pohjois-Savon puheenjohtajan tervehdys	6
Järjestäytyminen vuonna 2025	8
Poimintoja toiminnasta	9
Kokoukset	13
Johtokunnan kokoukset	13
MTK-Pohjois-Savon kevätkokous	14
MTK-Pohjois-Savon Syyskokous	15
Maakuntavaliokunnan toiminta	16
Maaseutunuorten toiminta	17
MTK-Pohjois-Savon hankkeet	20
Kannattavuudella jatkuvuutta-hanke	20
Kestävä maatalousmuoviketju –hanke	20
MTK-yhdistykset paikallisina huoltovarmuuden turvaajina	22
Edunvalvontaa MTK-Itä- ja keski-suomen MTK-liittojen valiokuntien kautta	22
Erikoiskasvivaliokunta	22
Peltokasvivaliokunta	23
Lihavaliokunta	24
Maitovaliokunta	25
Luomuvaiokunta	25
Osaaminen ja hyvinvointivaliokunta	26
Muut valiokunnat	29
C-Liittojen toiminta	29
Metsäedunvalvonta	29
Liiton hallinto	31
Johtokunta	31
Työvaliokunta	31
Maaseutunuorten valiokunta	31
Maakuntavaliokunta	31
Itä- ja Keski-Suomen MTK-liittojen yhteiset valiokunnat	31
MTK:n työryhmät ja valiokunnat	33
Edustajat muissa yhteisöissä	33
Hankkeiden ohjausryhmät	34
Tilinpäätöstiedot	35

Tilastoja maataloudesta Pohjois-Savossa.....	38
Tuotannon rakenne ja määrä.....	38
Omistajanvaihdokset ja investoinnit.....	39

MTK-POHJOIS-SAVON PUHEENJOHTAJAN TERVEHDYS

Kulunut vuosi oli suomalaiselle maataloudelle ja koko ruokajärjestelmälle aika moninainen. Markkinahäiriöt erityisesti naudan lihan osalta sekä kiristynyt kansainvälinen näky jäsenillemme lisääntyvänä epävarmuutena. Samalla vuosi oli järjestöllemme muutoksen ja uudistumisen aikaa.

Elintarvikemarkkinoiden toimimattomuus nousi esiin erityisesti kevättalven jauhelihamarkkinahäiriöissä, jotka paljastivat kotimaisen elintarvikeketjun haavoittuvuuden. Naudanlihan saatavuusongelmat, tilamäärän väheneminen ja tuottajahintojen jälkeenjääneisyys osoittivat, että arvoketjun tulonjaon ongelmia ei ole vielä ratkaistu. Sekä päättäjien, että markkinatoimijoiden on syytä pitää mielessä, että ilman kannattavaa alkutuotantoa ei ole huoltovarmuutta – eikä toimivaa ruokajärjestelmää.

Rahoituksen saatavuus on ollut kuluneina vuosina etenkin Itä-Suomessa kriittinen kysymys. Tilojen investointeja ja sukupolvenvaihdoksia vaikeuttivat tiukentuneet vakuusvaatimukset ja alueellisen sijainnin korostuminen pankkiratkaisuissa. Toimme esille tarpeen uusille rahoitusvälineille ja Itä-Suomen erityisohjelman vahvistamiselle, jotta tuotannon jatkuminen voidaan turvata. Loppuvuodesta tulikin päätös, että Finnvera laajentaa toimintaansa myös maatalolle. Tämä on erinomainen uutinen, joskin pitää huomioida, että toiminnan ylös ajaminen vaatii aikaa. Rahoituksen saatavuudessa tapahtui muitakin pieniä positiivisia muutoksia parempaan loppuvuoden ja talven aikana, toivottavasti nämä signaalit konkretisoituvat tulevina vuosina investointien ja sukupolvenvaihdosten lisääntymisenä!

Varautuminen ja huoltovarmuus nousivat uuteen arvoon kansainvälisen turvallisuusympäristön kiristytessä. Osallistumisemme erilaisiin varautumishankkeisiin ja -harjoituksiin on osoittanut konkreettisesti, kuinka kriittistä veden- ja sähkönsaanti on alkutuotannolle ja miten haavoittuva maatila on etenkin pitkäaikaisissa häiriötilanteissa. Varautuminen ei voi nojata yksittäisten viljelijöiden harteille, vaan yhteiskunnassa tarvitaan selkeää politiikkaa, resursseja ja toimivia järjestelmiä viljelijöiden tueksi.

Metsäkatoasetus, ennallistamisasetus ja niin kutsuttu harmaa suojele aiheuttavat edelleen huolta maanomistajien oikeuksista ja elinkeinon toimintaedellytyksistä. Vaikutimme aktiivisesti siihen, että kansallinen toimeenpano olisi oikeudenmukaista ja että epävarmuus minimoitaisiin. Vuoden aikana valmisteltiin myös seuraavaa EU-ohjelmakautta, joka määrittää suomalaisen maatalouden raamit pitkälle tulevaisuuteen. Toimme esiin jäsentemme näkemyksiä tukien kohdentamisesta, riskienhallintaa vahvistavista mekanismeista ja tuotantolähtöisestä politiikasta.

Järjestön sisällä vuosi oli historiallinen. Pitkäaikainen puheenjohtaja Juha Marttila päätti kautensa, ja uudeksi puheenjohtajaksi valittiin Tero Hemmilä. Muutos herätti jäsenistössä paljon keskustelua ja toiveita järjestön suunnasta. Puheenjohtajavaali osoitti järjestön elinvoiman ja jäsenten vahvan sitoutumisen myös ulospäin. Jäsenkenttä osoitti jälleen aktiivisuutensa myös paikallistason vaaleissa ja jäseniämme olikin ehdokkaana sekä tuli valituksi niin kunnanvaltuutetuiksi kuin hyvinvointialueen päättäjiksi. Suuret kiitokset kaikille vaaleissa mukana olleille!

Tuleva kasvukausi näyttää jo tässä vaiheessa poikkeuksellisen haasteelliselta kasvinviljelijöille. Öljyn maailmanmarkkinahinnan myötä kohonneet polttoaine- ja lannoitekustannukset yhdistettynä alhaiseen viljahintaan on todella vaikea yhtälö ratkaistavaksi. Loppuvuodesta 2025 Somerolla järjestetty viljaviljelijöiden kriisikokous oli lähtölaukauksena uudelle kasvinviljelijöiden yhdistykselle. Kriisin ratkaisut löytyvät parhaiten yhteistyössä ja

yhteistyöstä ja tässä tuottajaorganisaatioilla voi olla merkittävä rooli. Keskinäiseen tuotantosuuntien väliseen riitelyyn meillä ei ole varaa, eikä siitä nyt onneksi selviä merkkejä olekaan.

Kiitos kaikille jäsenille, toimihenkilöille sekä yhteistyökumppaneille kuluneesta edunvalvontavuodesta, jatketaan määrätietoista edunvalvontaa ja vahvaa yhteistyötä myös kuluvana vuonna- elinvoimainen maatalous ja maaseutu on yhteinen tehtävämme.

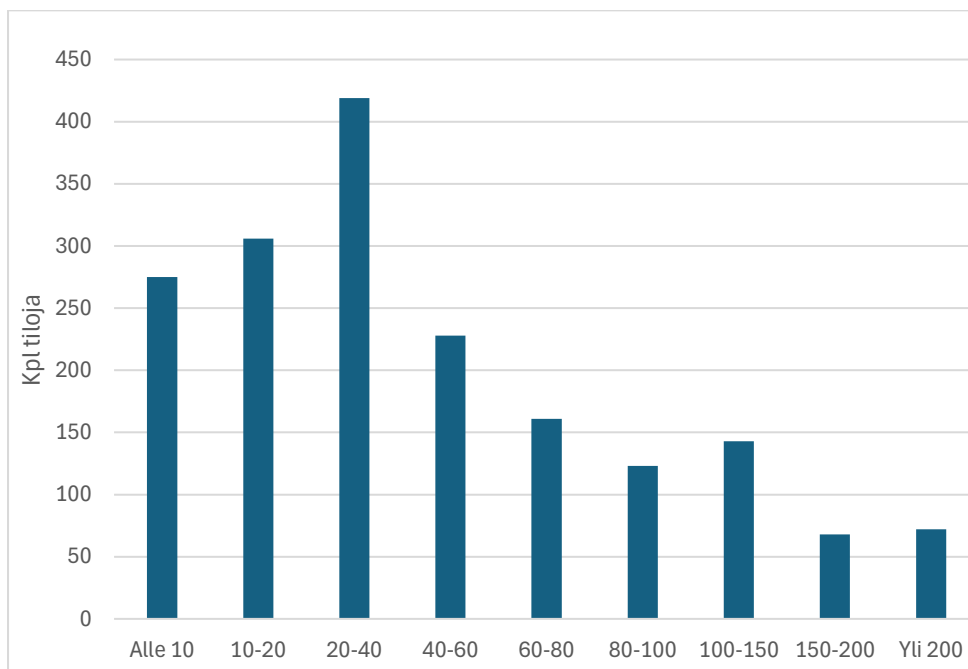
Perttu Sirviö

MTK-Pohjois-Savon puheenjohtaja

Järjestäytyminen vuonna 2025

Vuosi 2025 oli MTK-Pohjois-Savon 108. toimintavuosi. Yhdistys on perustettu 16.9.1917 ja toimialueena on Pohjois-Savon maakunnan alue, lukuun ottamatta Joroisten kuntaa, joka siirtyi Pohjois-Savon maakuntaan vuoden 2021 alussa. Liiton jäseninä on 20 MTK-yhdistystä, joilla oli 2 839 jäsentilaa ja niillä oli 2 945 vastuuhenkilöä ja 4 277 osakasta tai perheenjäsentä. Henkilö-, opiskelija- tai yhteisöjäseniä yhdistyksissä oli 174 ja kunniajäseniä 21. Yhteensä jäseniä oli vuoden 2025 lopussa 7 417.

MTK-Pohjois-Savon alueella peltoa viljelevillä jäsenillä (1 808 maatilaa) oli keskimäärin 58 hehtaaria peltoa (+9 ha vrt. 2024) ja 66 ha metsää. Jäsenillä oli peltoa 105 517 hehtaaria ja 189 133 hehtaaria metsää. Vuoden 2025 lopussa jäsenillä oli 60 205 eläinyksikköä.

Jäsentilat peltoalaluokittain 31.12.2025

MTK-Pohjois-Savon yhteisöjäseniä olivat Itä-Suomen sikatalouskerho, Lihakunta, LähiTapiola ryhmä, Osuuskunta Maitosuomi, Osuuskunta Maitomaa, ProAgria Itä-Suomi ry, Savon Lihanautakerho ry ja Suonenjoen Seudun Marjanviljelijäin yhdistys r.y. (SSMY)

Luottamus- ja toimihenkilöt osallistuivat vuoden aikana laajasti maakunnan kehittämistyöhön eri yhteisöissä, esimerkiksi Pohjois-Savon maakunnan yhteistyöryhmässä (MYR) ja elinkeinoelämän kokouksissa. Pohjois-Savossa toteutettavien hankkeiden ohjausryhmätyöskentelyyn osallistuttiin 17 eri hankkeessa. Toimihenkilöt osallistuivat lisäksi yhteistyöryhmien kokouksiin mm. vesiensuojelussa, jäteasioissa, lomituksessa, maatalousalan opetuksessa, työvoiman hankinnassa ja työterveyshuollossa. Viljelijöille oli tarjolla viidettä vuotta MTK-Pohjois-Savon kilpailuttamat työterveyshuoltosopimukset. Yhteistyökumppanit olivat Järviseudun/Kallaveden työterveys Oy:t, Mehiläinen Oy ja Terveystalo Oy.

Seitsemän MTK-yhdistystä kokousti sekä kevät- että syyskokouksen ja 13 yhdistystä toimii yhden vuosittaisen kokouksen sääntöjen mukaisesti. Liiton toimihenkilöt osallistuivat kaikkien yhdistysten kokouksiin.

MTK-Pohjois-Savo hoiti 10 yhdistyksen jäsensihteeripalvelun.

Viestintä jäsenille

MTK-Pohjois-Savon nettisivuilta jäsenet ja muut toiminnasta kiinnostuneet pystyivät seuraamaan maa- ja metsätalouselämyksen uutisia ja saamaan ajankohtaista tietoa. Jokapäiväisessä viestinnässä käytettiin Facebook-sivua, jolla oli vuoden 2025 lopulla oli 2917 seuraajaa eli 151 seuraajaa enemmän kuin vuoden 2024 lopulla. Instagram-tilillä oli vuonna 2025 1172 seuraajaa eli 148 seuraajaa enemmän kuin vuonna 2024. Jäsenyhdistyksille ja jäsenille tehtiin kohdennettua viestintää sähköpostilla kuukausikirjeen muodossa. MTK-Pohjois-Savon nettisivuilla vieraili 35 273 henkilöä ja keskimäärin sivuilla viivytettiin 3 minuuttia. Aktiivisia käyttäjiä oli 5 168.

Viestintäkanava	Seuraajat 2024	Seuraajat 2025	Muutos
Facebook	2766	2917	+151
Instagram	1024	1172	+148

Taulukko 1. Facebook ja Instagram seuraajamäärien kehitys.

MTK-Pohjois-Savon toimisto sijaitsee osoitteessa Savonkatu 18 c, jossa työskentelevät MTK-Pohjois-Savon toimihenkilöiden lisäksi Maaseutuammatti ry:n toimihenkilöt. Kiitos kaikille, jotka ovat lähettäneet toimistoomme vapaakappaleet sanomalehdistä.

Poimintoja toiminnasta

MTK:lla oli historiallinen vuosi. Järjestön pitkäaikainen puheenjohtaja **Juha Marttila** ilmoitti, ettei asetu enää ehdolle tehtävään. Puheenjohtajia oli ehdolla kuusi henkilöä, joista yksi oli lisäalasta kotoisin oleva **Kati Partanen**.

Marraskuussa puheenjohtajan valinta tehtiin MTK:n valtuuskunnassa. Laitilassa asuva agronomi sekä maa- ja metsätalousyrittäjä **Tero Hemmilä**, 57, valittiin MTK:n yhdeksänneksi puheenjohtajaksi Juha Marttilan jälkeen. Hemmilällä on pitkä kotimainen ja kansainvälinen johtamisura, vahvat juuret pelto- ja metsätilojen hoidossa sekä rooli Hemmilän tilan seitsemäntenä isäntänä.

MTK-Pohjois-Savo oli järjestelyvastuussa helmikuussa 2025 Itä- ja Keski-Suomen luottamushenkilötapaamisessa. Päivät järjestettiin Tahkolla ja tapaamiseen osallistui noin 120 henkilöä neljästä maakunnasta. Teemana oli MTK-yhdistysten roolin näkyväksi tekeminen tilojen huoltovarmuuden taustatukena.

Kuva 1. MTK:n puheenjohtaja Tero Hemmilä, joka aloitti tehtävässään 1.1.2026.

Kuva 2. Mustolan tilan yrittäjät Riitta ja Heikki Mustonen. Kuva 3. Kansanedustaja Markku Eestilä ja puheenjohtaja Perttu Sirviö keskustelevat kesäpäivässä.

Itä- ja Keski-Suomen MTK-liittojen edustajat toteuttivat edunvalvontamatkan Brysseliin kesä-heinäkuun taitteessa, jonka keskiössä ovat maatalouden rahoitus, pankkisääntely sekä Itä-Suomen erityiskysymykset. Tapaamisiin osallistui Pohjois-Savosta Perttu Sirviö. Edustajat vierailivat mm. komission varapuheenjohtaja Raffaele Fitton kabinetissa, EK:n Brysselin-toimistossa, Euroopan investointipankissa (EIB), Euroopan komission DG REGIOssa, pankkisääntelystä

vastaavassa DG FISMAN yksikössä, EU-edustustossa (EUE) sekä DG AGRIn yksiköissä. Lisäksi tavattiin Copa-Cogecan edustajia ja Euroopan parlamentin suomalaiset mepit Elsi Katainen, Pekka Toveri ja Katri Kulmuni.

Tapaamisissa nostettiin esiin seuraavat huolenaiheet:

- Uus- ja korvausinvestointien alhainen taso itäisessä ja keskisessä Suomessa.
 - Elintarviketeollisuuden ja maatalouden keskittyminen sekä sen vaikutukset huoltovarmuuteen.
 - Maatalouden heikko kannattavuus ja siitä seuraavat ongelmat sukupolven- ja omistajanvaihdoksissa.
 - Tukipolitiikan kriittinen merkitys sekä suorien maataloustukien että investointitukien osalta.
 - Tarve harmonisoida kestävyys- ja vastuullisuusvaatimukset yhtenäisiksi ja maataloudessa yhteisen maatalouspolitiikan mukaisiksi, eikä toimijakohtaisiksi.
 - Maatalouden rahoituksen saatavuuden vaikeudet, erityisesti Itä- ja Keski-Suomessa, mutta myös kansallisesti kokonaisuudessaan.
 - MTK:n ehdotus EU:n itäisten ulkorajojen erityisohjelmasta ja sen sisältötavoitteista.
- Pankkisääntelyn aiheuttama rasitus maatiloille sekä sen negatiiviset vaikutukset pankkien maaseutuasiantuntijoiden rekrytointiin.

Itä- ja Keski-Suomen MTK-liitot esittävät seuraavia toimenpiteitä:

- Yhteisen maatalouspolitiikan tulee mahdollistaa hajautettu ja kannattava maataloustuotanto.
 - EU:n alue- ja yrityspolitiikan tulee tunnistaa keskittymistä ja eriytymistä aiheuttavat tekijät sekä säätää lakeja, jotka edistävät ja velvoittavat alueiden tasapuolista kehitystä.
- Pankkisääntelyn tulee ehkäistä rahoituksen keskittymistä kasvukeskuksiin ja turvata riittävä rahoituksen saatavuus myös maaseudulla.
- Rahoitusalan ja lainsäätäjän tulee tunnistaa maatalous matalan katteen ja pääomaintensiiviseksi toimialaksi, jonka erityispiirteet eroavat merkittävästi muista talouden sektoreista.
- Itäiseen ja keskiseen Suomeen on perustettava erityistalousalue.

Elokuussa osallistuimme perinteisesti Kuopion torilla järjestettäviin Elonkorjuujuhliin sekä Kivennavan metsäiltemiin. Elokuussa pidettiin myös kansanedustajatapaaminen Savo-Karjalan kansanedustajille, jonka järjesti liiton kanssa yhteistyössä MTK-Sonkajärvi. Vierailimme Sonkajärvellä Mustolan tilaan ja Sonkakosken myllyn toimintaan, Suomäen tilan sekä Koskelan kylätalon toimintaan.

Kuva 4. Suomäen tilan yrittäjät Viljami ja Leevi Partanen. Kuvat 5–6. Kuvia Sonkajärven kesäpäivältä.

Yhdistyksiä kannustettiin organisoimaan Kokkaa kotimaista-ruokatarvikkeet yläkoulujen kotitalousryhmille. Puolet MTK-yhdistyksistä toimitti Kokkaa kotimaista –raaka-aineet kouluille, suurimman työn teki MTK-Kuopio, jonka ansiosta 590 oppilasta pääsi kokkaamaan naudanlihaa lisukkeineen.

Kuva 7. MTK-Sonkajärven iloiset aktiivit, Paula Antikainen ja Jarkko Hyttinen, juonsivat Maaseutugaalan.

Pohjois-Savo osallistui Rautavaaralla Maaseutuammattiin järjestämään maaseutugaalaan. Maaseutugaalassa kuulumme mm. Esko Valtaojan puheenvuoron.

Lokakuussa järjestimme puheenjohtaja-sihteeripäivät Pieksämäki-Varkaus seudulle. Pieksämäellä oli MTK:n puheenjohtajien vaalipaneeli, jonka jälkeen siirryimme Varkauteen jatkamaan puheenjohtaja-sihteeripäiviä. Koulutuspäivien aikana kuulumme viljamarkkinoista ja vierailimme A-Rehun Varkauden tehtaalla. Marraskuun alussa osallistuimme AgriFood Future -tapahtumaan Savonian lisälmen kampuksella. Tapahtumassa olimme näytteilleasettajana ja osallistuimme myös paneelikeskusteluun sekä ohjelman pitoon.

Kuva 8. Vierailu A-Rehun tehtaalla.

Kokoukset

JOHTOKUNNAN KOKOUKSET

8.1.2025 Järjestäytymiskokous

Johtokunnan puheenjohtajaksi valittiin Perttu Sirviö Iisalmesta ja varapuheenjohtajaksi Noora Räsänen Leppävirralta. Kokouksessa nimettiin vuodeksi 2024 liiton valiokunnat, työryhmät ja edustukset. Kokouksessa käsiteltiin liiton kevätkauden toimintaa 2024. Kokous pidettiin Kalpan pelin yhteydessä, johon maaseutunuorten valiokunta oli myös kutsuttu. Lisäksi MTK:n jäsenille oli jäsenetuna samaan peliin lippualennus.

26.2.2025 MTK-Pohjois-Savon toimisto

Kokouksessa käsiteltiin liiton tilinpäätös ja vuoden 2024 toiminta. Kokouksessa käsiteltiin osallistuminen uusiin hankkeisiin. Kokouksessa käytiin ajankohtaisia järjestö- ja edunvalvonta-asioita. Johtokunnan jäsenet raportoivat osallistumisistaan eri valiokuntien, hankkeiden ja sidosryhmien kokouksiin.

Johtokunta hyväksyi osallistumisen BIOPRO365 ja N-fiksu II hankkeisiin. Järjestöasioissa oli käsittelyssä mm. Kuntavaalivaikuttaminen. Johtokunta keskusteli myös yhdistysten tulevaisuudesta jäsenmäärien laskiessa. Edunvalvonta-asioissa esillä oli mm. investoinnit ja rahoitus. Johtokunta päätti liitto kevätkokouksen ajan, paikan ja puhujat.

28.3.2025 MTK-Pohjois-Savon toimisto

Kokous oli yhteinen Pohjois-Savon alueen valtuuskunnan jäsenten kanssa. Kokouksessa käsiteltiin valtuuskunnan kokouksessa esille otettavia edunvalvonta-asioita ja järjestötoimintaa ja tehtiin varapuheenjohtajan vaihdos. Johtokunta nimesi Tiina Korhosen uudeksi varapuheenjohtajaksi.

Valtuuskunnan kokouksiin valmisteltiin laaja kokonaisuus ajankohtaisia teemoja. Näitä olivat maatalousyrittäjien kasvava työmäärä ja lisääntynyt byrokratia, mansikkatuotannon supistumisesta aiheutuva pula, peltoviljelyn ja erikoiskasvien potentiaalin hyödyntäminen Itä-Suomessa, ruokaviennin vahvistamistarpeet sekä nuorten aseman ja edustuksen parantaminen järjestön rakenteissa. Lisäksi nostettiin esille kasvava tarve lisätä maatalousalan koulutuspaikkoja tulevaisuuden työvoimatarpeen turvaamiseksi.

Järjestön tulevaisuuden kannalta johtokunta jatkoi Ellivuori-prosessiin liittyvää työtä. Kevään ja kesän tapahtumia valmisteltiin aikataulutetusti. Johtokunta vahvisti osallistumisjärjestelyt AVI:n eläinlääkärिताpaamiseen sekä suunnitteli Sonkajärven vierailun. Johtokunta päätti hakea MTK-säätiöltä hanketta, jonka tavoitteena on tukea alueen MTK-yhdistysten toimintaa huoltovarmuuden ja varautumisen edistämiseksi.

5.6.2025 MTK-Pohjois-Savon toimisto

Kokouksessa oli vieraana Maito-Suomen toimitusjohtaja Ilpo Lukkarinen. Ilpo kertoi maitoalan tilanteesta ja kehitysnäkymistä. Todettiin maitotilojen investointitarpeet ja haettiin toimenpiteitä investointien esteiden purkamiseen mm rahoituksessa. Kokouksessa käsiteltiin MTK:n puheenjohtajavaalin tilannetta. Johtokunta vahvisti Kati Partasen ehdokkuuden ja MTK Pohjois-savon esityksen ehdokkuudesta valtuuskunnalle. Kokouksessa käsiteltiin lisäksi maatalouspoliittista tilannetta ja toteutunutta toimintaa ja annettiin tilannekatsaus talouden toteutumasta.

18.8.2025 Johtokunnan vierailu MTK-Sonkajärven vieraana

Johtokunta oli MTK- Sonkajärven vieraana. Vierailukohteena oli Mustolan Herefordin emolehmätuotannon, Sonkakosken myllyn ja vesivoimalaitoksen esittely. Sonkakosken kylätalolla syötiin ja Ylä-Savon Leader kertoi Leader-rahoituksesta, joka on suunnattu maataloudelle. Lisäksi vierailtiin Suomäen tilalla. Siellä viljellään perunaa ja marjoja. Tilalle on myös rakennettu aurinkovoimaa.

Kokouksessa johtokunta päätti olla mukana hanhivahinkojen vähentämiseen tähtäävän hankkeen valmistelussa. Hanke loisi toimintamallin hanhipelloista, viljelysuunnitelmista ja karkotuksista Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon alueille. Maakuntaliiton tarjoama maaseudun tiestö -hanke sai johtokunnalta periaatteellisen hyväksynnän, mutta sen todettiin vaativan toteutusmallin tarkentamista. Kokouksessa linjattiin luottamushenkilöpäivistä ja puheenjohtajatentin järjestelyistä. Syyskokouksen ajankohdaksi päätettiin 1.12.2025 ja paikaksi Portaanpään opisto Lapinlahdella.

1.10.2025 MTK-Pohjois-Savon toimisto ja Teams

Kokouksessa käsiteltiin vuoden 2026 talousarvio ja toimintasuunnitelman päälinjat. Johtokunta keskusteli strategian toteutumisesta, toimintaympäristön muutoksista ja hanketoiminnan vaikutuksista talouteen ja vaikuttavuuteen. Todettiin, että jäsenviestintää tulee vahvistaa, jotta edunvalvonta näkyy selkeämmin jäsenille. Päätettiin tehdä johtokunnan itsearviointi. Johtokunta päätti yhteisöjäsenmaksut. Johtokunta päätti hakea Interreg BSR-hanketta, jolla voi tehdä poliittista vaikuttamista muoviin liittyvästä lainsäädännöstä. Johtokunta hyväksyi mukanaolon Nurmi Living Lab- hankkeessa. Edunvalvontaasioissa todettiin että, rahoitukseen liittyvät edunvalvontatoimet etenevät. Myös petoasiassa on tehty paljon edunvalvontaa ja nyt odotetaan päätöksiä mm kiintiömetsästyksen liittyen. Peltokasvien osalta tarvitaan lisää markkinaosaamista. Pienten, irrallisten peltolohkojen metsitys tulisi olla mahdollista jollakin tavalla metsitystuen avulla.

10.11.2025 MTK-Pohjois-Savon toimisto ja etäyhteys Teams

Kokous oli yhteinen Pohjois-Savon alueen MTK:n valtuuskunnan jäsenten kanssa. Kokouksessa käsiteltiin valtuuskuntaan vietäviä asioita ja niistä käytäviä puheenvuoroja. Valtuuskuntaan sovittiin valmisteltavan puheenvuoro pankkien suhtautumisesta omistajanvaihdosten rahoitukseen ja Ruokaviraston resurssivajeesta. Käsiteltiin myös MTK:n puheen johtajaavalin tilannetta.

16.12.2025 Johtokunnan oma kokous Kuopio

Kokous oli johtokunnan oma kokous, jossa toimihenkilöitä ei ollut mukana. Johtokunta käsitteli muun muassa järjestäytymiskokouksen henkilövalintoja valiokuntiin ja arvioi johtokunnan sekä liiton toimintaa.

MTK-POHJOIS-SAVON KEVÄTKOKOUS

MTK-Pohjois-Savon kevätkokous pidettiin Kunnonpaikassa Siilinjärvellä 29.4.2025. Kokouksessa jaettiin Presidentin myöntämä Suomen Leijonan ansioristi Hanna-Liisa Nousiaiselle (Siilinjärvi). Kokouksesitelmät pitivät ravitsemustieteen professori Ursula Schwab Itä-Suomen yliopistosta ja MTK:n valtuuskunnan puheenjohtaja Eerikki Viljanen. Kevätkokoukseen osallistui 55 henkilöä.

Kevätkokouksen tiedote:

Itäisen Suomen maatalous takaisin kasvuun

Ruokaketjun tulonjaon ongelmat näkyvät jo ruuan saatavuudessa. Pitkään jatkunut maatalouden huono kannattavuus on vähentänyt oman maan tuotantoa. Eniten tuotannon laskua on ollut itäisessä Suomessa.

Tällä hetkellä ruoantuotanto ei kaikilta osin enää kykene vastaamaan kysyntään. Tuontiruuuan osuus kasvaa. Tuontiruoka on entistä kalliimpaa, koska kysyntä myös maailmalla kasvaa tuotantoa nopeammin.

Ruuan kulutuksen odotetaan muuttuvan uusien ravitsemussuositusten vaikutuksesta. Kasvituotteiden kysynnän on ennustettu kasvavan ja eläintuotteiden kysynnän laskevan. Eläintuotteiden kysyntä on kuitenkin vahvistunut ja kotieläintuotannon laskiessa, tuotannon ongelmat näkyvät mm. tyhjinä jauheliha-hyllyinä.

Pohjois-Savossa ja koko itäisessä Suomessa voimme edelleen kehittää kotieläintuotantoa ja myös elintarvikkeiksi kelpaavaa kasvintuotantoa. Molempia tarvitaan. Tuotantoa pitää kehittää alueen viljelymahdollisuudet ja olosuhteet huomioiden. Viljelyn lisäksi tarvitaan myös jalostavan teollisuuden investointeja. Investointeja rajoittavat kuitenkin rahoitukseen liittyvät ongelmat kuten liian suuret vaatimukset vakuuksien ja kassanvirran suhteen, uusien yrittäjien puute ja maatalouden heikko kannattavuus.

Kannattavuuden parantamiseen on paljon keinoja ja kaikki ne pitää ottaa nyt käyttöön. Suurin asia kannattavuuden parantamiseksi on tuotteista saatava hinta, sillä olemme pahasti jäljessä eurooppalaisesta hintakehityksestä. Korjaavia toimia odotetaan uudesta elintarvikemarkkinalaista, koko elintarvikeketjun sopimuskäytäntöjen uudistamisesta ja myös maanviljelijöiden paremmasta kaupallisesta järjestäytymisestä mm. tuottajaorganisaatioiden kautta. Myös ruokaviennillä on kotimarkkinoita korjaava vaikutus.

Jotta kasvuun ja investointeihin saadaan rahoitusta, on maatalouden rahoituskelpoisuutta vahvistettava valtiollisten vakuusjärjestelyjen laajentamisella maatalousrahoitukseen, pankkisääntelyä tulee purkaa ja hakea vaihtoehtoisia rahoitusmahdollisuuksia pankkirahoituksen rinnalle. Itäisen Suomen ohjelmaan on saatava vahvemmin mukaan maatalouden ja elintarviketeollisuuden investointien edistäminen ja tukeminen.

MTK-POHJOIS-SAVON SYYSKOKOUS

MTK-Pohjois-Savon syyskokous pidettiin 1.12.2025 Lapinlahdella Portaanpään opistolla. Kokouksessa jaettiin MTK:n kultaiset ansiomerkit ja MTK:n ansiomerkit kiitoksena järjestön hyväksi tehdystä työstä. MTK:n kultaisen ansiomerkin saivat Elina Hartikainen Nilsistä, Riikka Hänninen Suonenjoelta, Elina Kuhlman Pielavedeltä, Aaro Mustonen Tuusniemeltä ja Markku Paananen Keiteleeltä. MTK:n ansiomerkin saivat Sami Heinonen Kiuruvedeltä, Veli-Tuomas Hakulinen Pielavedeltä, Jari Kajan Karttulasta, Pauli Korhonen Rautavaaralta, Hannu Kämäräinen Kiuruvedeltä, Markku Mähönen Sonkajärveltä, Minna Nousiainen Tervosta, Satu Pulkka Vieremältä, Susanna Raevaara Rautalammita, Markus Rytönen Maaningalta, Terho Ryyänen Leppävirralta ja Perttu Sirviö Iisalmesta.

Kokouksesitelmän piti MTK:n luonnonsuojelujuristi Anna-Roosa Asikainen. Syyskokoukseen osallistui 65 henkilöä.

Syyskokouksen tiedote:

Turvepeltojen viljelyä koskevat ratkaisut on toteutettava vapaaehtoisesti ja ruokaturvaa vaarantamatta

EU:n ennallistamisasetuksen ja kansallinen ennallistamissuunnitelma voi johtaa turvepeltojen viljelyn merkittävään rajoittamiseen, aiheuttaa vakavan riskin Suomen ruokaturvalle ja maatalouden elinvoimalle.

Asetuksen ja suunnitelman mukaan 2030 mennessä olisi ennallistettava 30 % turvepelloista ja näistä ennallistetuista on 25 % vetettävä. Vuonna 2040 olisi ennallistettava 40 % ja näistä 33 % pitää vettä. 2050 mennessä puolet turvepelloista olisi ennallistettava.

Yhteensä turvepeltoja on Suomessa noin 270 000 ha, mikä on noin 10–12 % viljelysmaasta. Suurin osa turvepelloista sijaitsee Pohjanmaalla, Kainuussa ja Itä-Suomessa mm Pohjois-Savossa. Pohjois-Savossa turvepeltojen määrä on noin 15 000 ha. Turvepellot ovat alueilla missä on myös vahvaa maidon ja naudanlihan tuotantoa.

Turvepellot ovat olennainen osa kotimaista ruoantuotantoa ja niiden hallittu käyttö on mahdollista toteuttaa ilmastotavoitteet huomioiden. Päästöjä voidaan vähentää mm. peltojen kasvipeitteisyyttä lisäävillä viljelymenetelmillä, nurmiviljelyllä ja sääätösalaojituksella. Tilusjärjestelyt ovat myös tehokas keino vähentää päästöjä. Tärkeää on myös määritellä mitä osaa turvepeltoja ennallistamisvelvoite tulee koskemaan. Ennallistamisvelvoite tulee rajata vain paksuturpeiselle pelloille, joiden turvekerros on yli 60 cm. Heikkotuottoisia, pieniä ja sadontuotannon kannalta vähämerkityksellisiä turvepeltolohkoja voidaan metsittää tai tehdä kosteikoiksi.

Turvepeltojen käyttöä koskevat toimet tulee perustua viljelijöiden vapaaehtoisuuteen, ei pakottaviin rajoituksiin. Ennallistamista koskevat ratkaisut on tehtävä paikalliset olosuhteet huomioiden ja viljelijöille on taattava valinnanvapaus. Myös kannustimet toimenpiteisiin on oltava riittävät. Ennallistamistoimet eivät saa vaarantaa kotimaista ruoantuotantoa tai viljelijöiden toimeentuloa.

Maakuntavaliokunnan toiminta

Vuoden 2025 alusta siihen saakka toimineet metsävaliokunnat muuttuivat maakuntavaliokunniksi. Maakuntavaliokunta on MTK-liiton ja alueella toimivien metsänhoitoyhdistysten yhteinen yhteistyö- ja asiantuntijaelin.

Maakuntavaliokunta koordinoi MTK-liiton, alueen MTK-yhdistysten ja metsänhoitoyhdistysten sisäistä yhteistyötä, ulkoista yhteistyötä ja vaikuttaa yhteisen edunvalvonnan piiriin kuuluviin asioihin. Valiokunnan tehtävänä on mm. vaikuttaa alueellaan ympäristö- ja maankäyttöasioihin, riistapolitiikkaan, energiamarkkinoihin, maakunnalliseen liikennepolitiikkaan sekä maaseudun elinkeinojen yleisiin toimintaedellytyksiin.

Maakuntavaliokunnan muodostavat MTK liiton puheenjohtaja ja toiminnanjohtaja, Metsänhoitoyhdistyksen puheenjohtajat ja johtajat sekä MTK Metsänomistajien kenttäpäällikkö.

Pohjois-Savon maakuntavaliokunta kokoontui toimintakaudella 2025 neljä kertaa. Helmikuun kokouksessa kuultiin Pohjois-Savon Lumo -ohjelmasta, esittelijänä oli Mari Jäntti Pohjois-Savon ELY-Keskuksesta. Kokouksessa myös vahvistettiin valiokunnan ohjesääntö, linjattiin edunvalvonnan painopisteet vuodelle 2025, keskusteltiin riista-asioista sekä valmistauduttiin kuntavaaleihin.

Kesäkuun kokouksen tärkeimpänä asiana oli käsitellä keskusliiton lähettämä lausuntopyyntö maakunnallisesta edunvalvonnasta. Lausunnon tueksi laadittiin Webropol -kysely. Lisäksi sovittiin, että syksyllä kontaktoidaan uusia kuntavaltuutettuja, mikä toteutuikin – joskin yhteistyötä MTK-yhdistysten ja Metsänhoitoyhdistysten välillä olisi voinut olla enemmän.

Syyskuun etäkokouksessa käsiteltiin keskusliitolle lähetettävä lausunto sekä suunniteltiin syksyn tapahtumia. Syyskuussa oli myös retkikokous, joka oli Pohjois-Karjalan kanssa yhteinen ja sinne kutsuttiin alueen kansanedustajat. Tilaisuuteen osallistui kansanedustaja Marko Kilpi. Aiheena oli infra-asiat ja retkeily suuntautui Mustanvirran sillalle Maaningalle.

Vuonna 2025 maakuntavaliokuntaa osallistuivat myös ympäristö- ja maankäyttövaliokunnan jäsenet, mikä vakiintuikin käytännöksi.

Valiokunnan puheenjohtajana v. 2025 toimi Perttu Sirviö ja sihteerinä Seppo Niskanen.

Maaseutunuorten toiminta

Pohjois-Savon maaseutunuoret: ”Miksi nuorten toimintaan on lisättävä resurssia välittömästi:

Koska nuorissa lepää **järjestön jatkuvuuden pohja**. Yhdistyksissä toimimisen into on ollut pitkään laantuvaa erityisesti nuorilla, maatalousala ei ole poikkeus, ja nuoret maatalousyrittäjät ovat erittäin kiireisiä. On keksittävä uusia toimintatapoja luottamusverkoston ylläpidon eteen, jolle MTK:n toiminta perustuu.”

”jotta jatkuvuus yli sukupolvien ja avoimuuden lisääntyminen toteutuisi jatkossa. Tähän tulee tarttua välittömästi järjestöremontin yhteydessä. Maaseutunuoret ovat ensimmäinen kosketus MTK:n toimintaan.”

Kuva 9. Itä- ja Keski-Suomen maaseutunuorten edustus Syysparlamentissa Raumalla.

Tapahtumat:

Maaseutunuorten tapahtumat alkoivat Kuusenkaristajaisten merkeissä tammikuussa, josta saimmekin vauhtia muihin tapahtumiin valtakunnallisesti mutta myös paikallisesti. Kuusenkaristajaisissa oli erittäin iloinen ja verkostoitunut tunnelma, joita vietettiin n. 85 henkilön voimin! Saimme Kuusenkaristajaisiin Matti Kelton kertomaan MTK-johtokunnan terveisiä. Vuosi huipentui mukavaan valintakokoukseen lisälmeen, jossa osallistujia oli 30 henkilöä! Joulun viettoon päästiin joulutulien sytyttämisen myötä, johon Pohjois-Savon MTK-yhdistykset olivat lähteneet erinomaisesti mukaan!

- 11.–12.2. Maaseutunuorten kevätparlamentti Helsinki
- 3.4.-5.4.2024 Kuntoremontti, Tanhuvaara.
- 4.7. Okran maaseutunuorten tapaaminen
- 10.10. ManuBurgeri Tampereella
- 30.10.–1.11. Maaseutunuorten syysparlamentti Raumalla

- 20.12. Maaseutunuorten joulutulet syttyivät ympäri maakuntaa Suomalaisen ruoan ja kotimaisuuden merkiksi.

Tapahtumat Pohjois-Savossa:

- 14.1. Kuusenkarijaiset, Tahko
- 23.4. MaaseutuMittelö & Mättö maaseutunuorille ja agrologiopiskelijoille
- 16.7. Maitopoikakaiset Kiuruvedellä
- 16.7.–20.7. Maaseutunuorten lippualennus Kiuruveden iskelmäviikoille
- 25.–26.8. Elonkorjuujuhla, Kuopion torilla

Muut tapahtumat ja yhteistyöt:

- 4.–5.2. Itä- ja Keski-Suomen luottamushenkilöpäivät, Tahko
- 12.4. Sählyturnaus, Nurmes
- Opinnäytetöiden ideaseminaari agrologiopiskelijoille
- Maaseutunuorten Tuhat Tölkkiä -kampanja, missä kerättiin yhdessä 1000 tölkkiä pois luonnosta
- ManuOkraan järjestettiin majoitus halukkaille
- Pohjois-Savon Keskustanuorten tilaisuus, jossa esiteltiin maaseutunuorten toimintaa

Valiokunnan kokoukset:

- 08.01.2025 Valiokunnan kokous ja järjestäytyminen.
Puheenjohtajaksi valittiin Janita Riekkinen ja varapuheenjohtajaksi Susanna Pennanen. Kokousta vietettiin OlviAreenalla, jossa pääsimme mukaan MTK-Pohjois-Savon liiton johtokunnan kokoukseen.
- 4.3.2025 Valiokunnan kokous
Käsiteltiin Kevätparlamentin ja Kuusenkarijaisien palaute, budjettia sekä tulevan vuoden tapahtumien suunnittelua. Lisäksi kannustettiin maaseutunuria hakemaan vaikuttajavalmennukseen 2025–2026 ajalle.
- 2.6.2025 Valiokunnan kokous
Kokouksessa käsiteltiin kesän tapahtumia. Lisäksi keskusteltiin MTK-järjestön tulevaisuudesta, tiedottamisesta ja edustajien paikoista.
- 24.9.2025 Valiokunnan kokous
Kokouksen aiheena oli perehtyä ja tiedottaa maaseutunuria Syysparlamentista. Lisäksi suunniteltiin tulevan loppuvuoden tapahtumia. Pohdittiin, mitä mieltä Pohjois-Savon manuväliokunta on MTK:n opiskelijajäsenyydestä.
- 19.11.2023 Valiokunnan valintakokous
Valiokunnan valintakokous järjestettiin Keila- ja Liikuntakeskus Liikkeellä Iisalmessa. Kokoukseen osallistui liki 30 henkilöä, jossa tehtiin useita valintoja. Kokouksessa valittiin uudet valiokuntalaiset, Tuomas Mertanen ja Viljami Partanen, Sampo Laitinen jatkaa, uusi nuorten edustaja liiton johtokuntaan, Lauri Kajan, sekä uusi nuorten edustaja MTK:n valtuuskuntaan vuosille 2026–2027 Janita Riekkinen ja varajäseneksi Susanna Pennanen.

Kuva 10. Valintakokouksessa uudet valitut. Kuva 11. Syysparlamentin ARI-bileet. Kuva 12. Maaseutunuori Susanna Pennanen kysyy PJ-vaalipaneelissa puheenjohtajaehdokkailta kysymyksen. Kuva 13. Kuusenkaristajaisten päiväohjelmassa oli erilaisia tieto-, taito- ja voimatehtäviä.

MTK-Pohjois-Savon hankkeet

KANNATTAVUUDELLA JATKUVUUTTA-HANKE

Kannattavuudella jatkuvuutta -hanke keskittyy maatalouden kannattavuuden parantamiseen kestäväällä tavalla sekä edesauttaa omistajanvaihdosten syntymistä. Hankkeessa toteutetaan erimuotoisia koulutuksia ja muuta tiedotusta. Tiedotushankkeen rahoitus tulee 100 prosenttisesti Pohjois-Savon Ely-Keskukselta. Toteuttajat ovat MTK-Pohjois-Savon lisäksi ProAgria Itä-Suomi ja Pohjois-Savon alueen maataloushallinnot. Hanke järjesti yhdessä muiden toimijoiden kanssa 39 eri infotilaisuutta, joihin osallistui yhteensä yli 1600 henkilöä. Tilaisuudet käsittelivät laajasti omistajanvaihdoksia ja tilojen kannattavuutta parantavia asioita kuten taloudenhallintaa, veroasioita, yhteistyötä, tulevaisuuden ennakkointia, markkinoita, investointeja, työvoima-asioita, biokaasua, osakeyhtiöittämistä ja yrittäjämisnaisuuksia. Lisäksi hanketta esiteltiin yhteensä 23 eri tilaisuudessa.

Kuva 14. Kannattavuudella jatkuvuutta –hankkeen työntekijät ProAgrian toimistolla kesäkokouksessa 13.6.2025.

KESTÄVÄ MAATALOUSMUOVIKETJU –HANKE

Kestävä maatalousmuoviketju –hankkeen (KeMu-hanke) tarkoituksena on parantaa maatalousmuovien vastuulliseen käyttöön liittyvää tietoisuutta, vähentää muovijätteen määrä ympäristössä ja kehittää toimintatapoja kokonaisvaltaisesti kestävämpään suuntaan. KeMu-hanke toteutetaan Jyväskylän ammattikorkeakoulun hallinnoimana yhteistyössä MTK-Pohjois-Savon kanssa. Hankkeen rahoituksesta vastaa Euroopan maaseuturahasto 2023-2027 sekä Keski-Suomen ELY-keskus, jonka tehtäviä hoitaa nykyään elinvoimakeskus.

KeMu-hanke on toteuttanut vuoden 2025 aikana mm. benchmarkkausmatkan Ruotsiin, jossa maatalousmuoveista yli 90 % saatetaan takaisin kiertoon. Hanke pääsi tutustumaan kuinka maatalousmuovien keräystä hoidetaan käytännössä pop up –piste periaatteella (Kuva 15).

Kuva 15. Kuvakaappaus SvegRetur –internet sivuilta, jossa esiteltiin vierailijoita Suomesta. Kuvassa vasemmalla KeMu-hankkeen projektipäällikkö Aija Hytönen Jamk, ja projektiasiantuntija Noora Räsänen.

Ohjeet erilaisten maatalousmuovien asianmukaiseen hävittämiseen julkaistiin heti alkuvuonna 2025. Edellisen Maatilojen muovit kiertoon –hankkeen (MuKi-hanke) tiimoilta vierailimme Brysselissä AgrifoodPlast –seminaarissa kertomassa MuKi-hankkeen tärkeimpiä tuloksia sekä viljelijänäkökulmaa maatalousmuovijätteen hallinnassa.

KeMu-hanke on päässyt keskustelemaan ja kertomaan maatalousmuovien kierrättämisen pullonkauloista 31 eri maan edustajan kanssa. Hanke on osallistunut vuoden 2025 aikana 125 tapahtumaan, joista noin 30 on ollut tiedonvälitystä. Viestintää on tehty blogitekstein (7 kpl), webinaareina (3 kpl), osallistumalla seminaareihin (3 kpl) ja luennoimalla aiheesta (5 kpl). Tiedonvälitystä hyvistä käytänteistä on annettu erityisesti oppilaitoksissa maatalousalaa opiskeleville.

Tietoja maatalousmuovien hallinnasta ja tietotarvetta jätteen lajittelusta on kerätty kahden kyselyn avulla. Kyselyitä on kohdistettu niin virkahenkilöille kuin viljelijöillekin. Vastauksia kyselyihin on saatu hyvin ja niiden avulla hanke on voinut kartoittaa tiedonvälityksen tarvetta sekä jäteketjun toimivuutta. Hanke on aikataulussa sille asetettujen tavoitteiden kanssa ja pysynyt asetetussa budjetissa.

MTK-YHDISTYKSET PAIKALLISINA HUOLTOVARMUUDEN TURVAAJINA

MTK-Pohjois-Savo sai MTK:n säätiön rahoituksen huoltovarmuusasioita käsittelevälle hankkeelle. Hankkeen toiminta-aika on 1.6.2025-30.5.2026. Hankkeessa on 2 tavoitetta. Ensinnäkin MTK-Pohjois-Savo kokoaa paikallisyhdistyksille viestintämateriaalin jokaisen kunnan maatalouden vaikuttavuudesta. MTK-yhdistykset ovat käyttäneet materiaaleja kuntavaikuttamisen tukena. Toiseksi jokaisessa MTK-yhdistyksessä on käyty suunnitelmallinen keskustelu toimenpiteistä, millä oma yhdistys voi vaikuttaa viljelijöiden mahdollisuuksiin toimia ennakoivasti erilaisissa kriisitilanteissa.

EDUNVALVONTAA MTK-ITÄ- JA KESKI-SUOMEN MTK-LIITTOJEN VALIOKUNTIEN KAUTTA

MTK-Pohjois-Savo tekee liittoyhteistyötä MTK-Etelä-Savon, MTK-Keski-Suomen ja MTK-Pohjois-Karjalan kanssa. Alueella on toiminnassa 6 yhteistä valiokuntaa.

Erikoiskasvivaliokunta

Vuonna 2025 Itä- ja Keski-Suomen erikoiskasvivaliokunta jatkoi työtään erikoiskasvituotannon toimintaedellytysten vahvistamiseksi tilanteessa. Keskusteluissa korostuivat rahoituksen kiristyminen, tuotantopanosten hintapaineet ja sääntelyn aiheuttama kuormitus – eli samat tekijät, jotka ohjaavat viljelijöiden päätöksiä siitä, uskalletaanko uusia aloja lisätä, investoidaanko, tai jätetäänkö mieluummin ”odottamaan mitä pelloilta paljastuu”.

Valiokunta kokoontui vuoden aikana helmikuussa Suonenjoella Pakkasmarjalla ja kesäkuussa Teamsin välityksellä. Puheenjohtajana jatkoi Antti Vauhkonen ja varapuheenjohtajana Antti Tolvanen; sihteerinä toimi Antti Waris.

Vuoden alun tilannekuva oli varovainen. Useilla tiloilla suunnitelmia pidettiin auki, eikä uusia aloja välttämättä kasvatettu, koska talvituhoja odotettiin ja riskit koettiin poikkeuksellisen suuriksi. Sääolojen sahaaminen – erityisesti talven sulamisjaksot – nähtiin suoraan tuotantoriskinä. Samalla kustannuspuolella lannoitteiden hinnan koettiin edelleen nousevan, vaikka aiemmin oli annettu viitteitä toisenlaisesta kehityksestä. Tästä muodostui yhdistelmä, joka näkyy päätöksenteossa nopeasti: investointeja pitäisi tehdä, mutta epävarmuus ja rahoituksen saatavuus syövät halukkuutta sitoutua.

Kevät–alkukesä toi keskusteluun hieman valoisamman sävyin säärintämien vaikutuksen: monella alueella kevät oli sujunut kohtuullisesti, viileähkö sää oli tukenut tasaista kasvua, ja kasvustot olivat saaneet aikaa juurtua, vaikka sadetta toivottiinkin. Samalla kuitenkin todettiin, että pienetkin pakkasjaksot olivat vieneet osan pinta-alasta ja että talvituhoja oli paikoin yllättävän paljon – jopa kestävillä herukoilla. Tämä kertoo olennaisen erikoiskasvituotannosta: riski ei ole vain ”sato vai ei”, vaan riski on myös kasvin elinvoiman ja tuotantokyvyn heikkeneminen, mikä vaikuttaa useamman vuoden perspektiivissä.

Sääntely ja laatujärjestelmät olivat vuoden aikana läpileikkaava teema. Helmikuussa käytiin laaja keskustelu IP-sertifikaateista ja niiden suhteesta GlobalGAPIin. Ydinviesti oli, että järjestelmä voi olla sinänsä perusteltu, mutta sen pyörittäminen on raskasta ja vaatimusten muutokset kasaantuvat tilan hallinnolliseksi työksi. Samaan pakettiin nivoutuivat vastuullisuusraportointi (ESG) ja viranomaisprosessit – eli se kokonaisuus, jossa erikoiskasvituottajalle tulee yhä enemmän ”ketjuvaatimuksia” samaan aikaan kun kannattavuus on tiukoilla.

Työntekijätilanne nousi esiin sekä käytännön rekrytointina että byrokratiakysymyksenä. Helmikuussa käsiteltiin erityisesti kausityöntekijöiden osoite- ja tavoitettavuusongelmia talvikaudella, koska esimerkiksi laskujen tai viranomaiskirjeiden perillemeno voi aiheuttaa tiloille ja työntekijöille kohtuuttomia seurauksia. Kesäkuussa viesti oli,

että työntekijöiden löytämiseen on joutunut tekemään aiempaa enemmän työtä ja “etsimistä”. Keskusteluun nousi myös tarve selvittää eräiden toimijoiden roolia ja käytäntöjä työntekijäasioissa (mainintana Suomen Turvaopaste Oy), mikä kertoo siitä, että työvoiman saatavuus ei ole pelkkä “löytyykö tekijöitä” -kysymys vaan sisältää sopimus-, ohjaus- ja vastuuketjuja, joihin tarvitaan yhteistä pelisääntöä.

Edunvalvonnan ja kehitystyön puolella vuoden aikana jatkettiin MTK:n erikoiskasvivaliokunnan strategiatyötä. Helmikuussa todettiin, että strategiatyölle rakennetaan nyt pohjaa kyselyn avulla eri tuotantosuunnille, ja kesäkuussa tilanne eteni niin, että vastauksista koottiin yhtenäinen kokonaisuus ja työtä jatkettiin MTK:n päätöksenteon tueksi. Tämä on tärkeää, koska erikoiskasviala on käytännössä monilajinen ja moniriskinen kokonaisuus – ja ilman yhteistä suuntaa edunvalvonta helposti pirstoutuu yksittäisiksi teemoiksi. Lisäksi sovittiin webinaariajattelusta: vastuullisuus ja laatuvaatimukset yhtenä kokonaisuutena, ja erikseen työluvut ja verotus. Se on järkevä jako, koska juuri näissä asioissa viljelijöiden “transaktiokustannus” on kasvanut eniten.

Haasteiksi tulevaisuuteenkin jää investointien ja rahoituksen pullonkaulat, laatu- ja vastuullisuusjärjestelmien kohtuullistaminen sekä työvoiman saatavuuden ja prosessien sujuvoittaminen. Näiden rinnalla ilmaston ja sään aiheuttama vaihtelu (talvituhista kevään halloihin) on taustalla jatkuvana “uuden normaalin” riskinä, joka pakottaa sekä viljelytekniisiin että taloudellisiin varautumISRatkaisuihin.

Peltokasvivaliokunta

Vuonna 2025 Itä- ja Keski-Suomen peltokasvivaliokunta jatkoi alueellista yhteistyötä kasvinviljelyn kilpailukyvyn ja toimintavarmuuden vahvistamiseksi. Työn ydin oli käytännössä sama kuin tiloilla arjessa: markkina- ja kustannuspaineiden hallinta, tuotannon riskien pienentäminen sekä se, ettei sääntely ja uudet vaatimukset valu yksipuolisesti viljelijän kustannukseksi.

Valiokunta kokoontui vuoden aikana kahdesti etäyhteydellä. Puheenjohtajuus jatkui Kimmo Laamasella ja varapuheenjohtajana toimi Jarkko Nurminen. Molemmissa kokouksissa saatiin ajankohtainen EU- ja markkinatilannekuva Brysselistä Max Schulmanin kautta.

Kevään keskusteluissa painottui poikkeuksellisen selvästi DON-kysymys: mittaustulosten vaihtelu, menetelmien epäyhtenäisyys ja se, miten helposti epävarmuus muuttuu tilalle hinnaksi tai markkinariskiksi. Jos mittauskäytännöt ja tiedon saatavuus (myös lajikekohtaisesti) eivät ole kunnossa, markkina ei toimi reilusti – ja silloin riskin kantaa se, jolla on heikoin neuvotteluasema. Samassa yhteydessä nousi esiin viljelymenetelmien ja sääölojen rooli riskin muodostumisessa, mutta keskustelun ydin oli nimenomaan järjestelmän toimivuudessa: miten varmistetaan, että mittaaminen on vertailukelpoista ja ennakoitavaa.

Huoltovarmuus oli mukana konkreettisena markkinakysymyksenä. Keväällä tarkasteltiin Huoltovarmuuskeskuksen varmuusvarastoinnin ja varastojen purun vaikutuksia: jos purku rytmitetään tai toteutetaan tavalla, joka heiluttaa markkinaa, vaikutus voi näkyä nopeasti tuottajahinnassa ja kaupan dynamiikassa. Tavoitteena oli löytää linja, jossa huoltovarmuus toteutuu ilman, että kotimainen markkina samalla “rangaistaan” heilahteluilla.

Lannoitteet ja panoshinnat muodostivat vuoden läpi kulkevan selkärangan. Keväällä keskustelu kytkeytyi vahvasti kauppapolitiikkaan (mm. Venäjä/Valko-Venäjä-kytkentöihin) ja siihen, miten tullit ja rajoitteet voivat siirtyä koko markkinaan hintavaikutuksina. Joulukuussa sama teema syveni EU:n tuleviin linjauksiin: odotuksiin “lannoitestrategiasta”, energiahinnan ja maakaasun roolista sekä siihen, miten kustannuspaine lopulta kasautuu nimenomaan kasvitiloille. Tätä kokonaisuutta peilattiin myös sääntelyn kehitykseen, kuten hiilirajamekanismin ja

laajemman “yksinkertaistamisen” keskusteluun – käytännössä siihen, helpottaako vai monimutkaistaako uusi paketti tilojen arkea.

Toinen selvästi vahvistunut teema oli data ja vastuullisuus. Keväällä käytiin suoraviivaista keskustelua siitä, että tiloilta kerättävän datan arvo kasvaa, mutta pelisäännöt hyötyjen ja kustannusten jaosta laahaavat. Huoli ei ollut “kehitysvastaisuus”, vaan hyvin maanläheinen: jos jokainen ostaja tai ketju rakentaa oman laskentamallinsa ja vaatii oman raportointinsa, lopputulos on tilalle byrokratiaa ja epäselvää riskiä – ja toiselle osapuolelle kilpailuetua. Linja oli, että laskennan pitäisi olla yhtenäistä ja minimitiedon varassa toimivaa, ja että tilan dataan liittyy myös omistajuus- ja korvauskysymys, josta ei voi vaieta. Turvepeltoihin liittyvät vaatimukset näyttäytyivät tässä kehikossa konkreettisena esimerkkinä: vastuullisuusrajaukset voivat käytännössä rajata osaa pelloista tai tuotannosta ketjujen ulkopuolelle, ellei vaikutuksia arvioida realistisesti.

Kokouksissa käsiteltiin myös keinovalikoiman kaventumista ja valvonnan käytäntöjä. Torjunta-aineisiin ja hyväksyntäpolitiikkaan liittyvät kysymykset nousivat esiin kilpailukyyn näkökulmasta, ja kansallisista prosesseista keskusteltaessa Tukes nähtiin keskeisenä toimijana. Samalla todettiin tarve kerätä kentältä systemaattisemmin havaintoja valvonnan vaihtelusta ja viedä niitä eteenpäin siten, ettei asia jää yksittäisten tilojen kokemukseksi vaan muuttuu korjattavaksi ilmiöksi. Vuoden aikana valiokunnan työssä alkoi myös hahmottua seuraavan vaiheen fokus. Peltokasvifoorumia pidettiin tärkeänä vaikuttamisen ja yhteisen tilannekuvan rakentamisen alustana, ja samalla tunnistettiin tarve saada mukaan myös nuorten näkökulma, jotta edunvalvonnan ja kehittämisen “jatkumo” ei katkea. Kokonaisuutena vuosi 2025 kiteytyi kolmeen asiaan: panoshintojen ja lannoitemarkkinan hallittavuus, markkinoiden toimivuus (DON mukaan lukien) sekä se, miten vastuullisuus- ja datajärjestelmät rakennetaan niin, että ne parantavat kilpailukykyä – eivätkä vain siirrä riskiä ja kustannusta alkutuotantoon.

Lihavaliokunta

Lihavaliokunta kokoontui kaksi kertaa. Ensimmäinen kokous oli Tahkovuorella 4.2. Kokouksen Keskustelussa tuotiin esille, että Suomen lihamarkkina toimii heikosti: tuottajahinnat jäävät selvästi jälkeen Euroopan tasosta, eikä kotimaisen lihan laatua saada viestittyä kuluttajille. Suoramyynti vetää, mutta luomun kysyntä on muuten heikkoa. Maataloustukien käyttämättömät määrärahat tulisi kohdentaa tehokkaasti, ja erityisesti nautasektorin tukien sekä eläinten hyvinvointikorvauksen todettiin olevan riittämättömiä ja osin ristiriitaisesti ehdollistettuja.

Tilat olisivat valmiita investoimaan, mutta rahoituksen saatavuus on heikko. Elintarvikemarkkinavaltuutetun koetaan sivuuttavan alkutuotannon ongelmat. Sikataloudessa kannattavuus on heikkoa, vaikka vuonna 2024 sijoitetun pääoman tuotto oli kohtuullinen. Saksan suu- ja sorkkatautitapaus on lisännyt painetta EU-markkinoilla, eikä Suomen viranomaistoimintaan suhtauduta täysin luottavaisesti.

Lihavaliokunta korosti salmonellavapauden yhteiskunnallista arvoa ja kritisoi valtion haluttomuutta osallistua kustannuksiin, vaikka saneerausmaksut ovat tiloille erittäin suuria. Mikäli valtio ei panosta torjuntaan, tulisi harkita salmonellan asemaa torjuttavana tautina.

Toinen kokous oli 17.11. Tampereella liha-alan verkostojen kokoontumisen yhteydessä. Kokouksessa käsiteltiin markkinatilannetta Suomessa ja Euroopassa ja eläinten vientiä Suomesta.

Maitovalioikunta

Vuosi 2025 oli Itä- ja Keski-Suomen maitovalioikunnalle aktiivisen edunvalvonnan, yhteistyön vahvistamisen ja maidontuotannon kilpailukyvyyn parantamisen vuosi. Valioikunta keskittyi erityisesti maidontuotannon edellytysten turvaamiseen alueellaan, kaupan ja alkutuotannon vuoropuhelun lisäämiseen sekä tulevien tukijärjestelmien vaikuttamistyöhön. Valioikunnan puheenjohtajana toimi Tuomas Pietiläinen ja varapuheenjohtajana Perttu Sirviö. Valioikunnan sihteeri oli Jari Kauhanen.

Valioikunta kokoontui kahdesti: 14.3.2025 Jyväskylässä sekä 30.10.2025 Kuopiossa. Jyväskylän kokouksen alkuosa oli yhteinen eteläisten liittojen maitovalioikunnan kanssa. Kokousten välissä yhteydenpito tapahtui WhatsApp-ryhmän ja sähköpostin kautta.

Valioikunta laati eteläisten liittojen maitovalioikunnan kanssa maataloustukien uudistamiseen liittyen kirjeen MTK:n johtokunnalle. Kirjeessä otettiin kantaa, että maataloustukia tulee kohdentaa nykyistä selkeämmin ruoantuotantoon ja maidontuotannon jatkuvuuden turvaamiseen. Maidontuotannon ja lehmämäärän lasku heikentää koko ruokaketjua ja näkyy markkinoilla mm. jauhelihapulana.

Keskeiset esitykset MTK:n johtokunnalle

- lehmäpalkkion poikimavälin tiukentaminen
- AB-alueen lehmäpalkkion määrärahan korotus +1 M€
- investointituen enimmäismäärän nosto 1,5 M€:oon
- tukien ennakot maksetaan aikaisemmin
- eläinpalkkioiden ensimmäinen erä maksetaan ennakkoon edellisen vuoden eläinmäärän perusteella, kuten pohjoisessa tuessa.
- tukiehtoja muutetaan siten, että säilörehu- ja kuivaheinänurmille tulee sadonkorjuuvelvoite.
- Tukien maksamista vanhuuseläkkeen kanssa samanaikaisesti tulee tulevaisuudessa rajoittaa.
- Luopumistukijärjestelmä tulee palauttaa tukemaan hallittua sukupolvenvaihdosta ja tuotannosta luopumista.
- maidolle osoitettu tuki maksetaan litraperusteisesti koko maassa,
- eteläiset liitot korostavat kuukausittaista maksua tilojen maksuvalmiuden turvaamiseksi.

Valioikunta tapasi lokakuussa Keskon aluejohtaja Jesse Kohosen. Keskustelussa käsiteltiin ruokamarkkinoita, kaupan merkien vaikutusta, huoltovarmuutta sekä alkutuotannon ja kaupan yhteistyön kehittämistä. Tavoitteena on lisätä tiedonkulkua ja yhteistyötä.

Valioikuntalaisia osallistui Maitoalan huippuseminaariin Kuopiossa 29.–30.10.2025. Lisäksi valmisteltiin hätäteurastusta koskeva tiedote.

Luomuvallioikunta

Valioikunta kokoontui kaksi kertaa. Ensimmäinen kokous oli Varkaudessa 27.2. Kokouksessa käsiteltiin toimintaympäristön muutosta ja maatalouspolitiikan uudistamisen tavoitteita.

Valioikunnan toinen kokous oli 11.11. Lapinlahden Teknologiatallolla. Kokouksessa maatalouspolitiikan katsauksen piti Juha Lappalainen MTK:sta. valioikunta antoi kannanoton luomumerkityksestä huoltovarmuuteen. Kokouksen jälkeen oli vierailu Mikko ja Jaana Piipon tilalla.

Osaaminen ja hyvinvointivaliokunta

Valiokunta kokoontui vuoden 2025 aikana kahdesti. Ensimmäinen valokunnan kokous järjestettiin etänä 24.3.2025. Valiokunnan puheenjohtajana toimi Marita Miettinen Pohjois-Karjalasta ja Jouko Åkerlund varapuheenjohtajana. Kati Partanen osallistui valiokunnan kokouksiin keskusliiton osaaminen- ja hyvinvointi valiokunnan edustajana. Kati toi vuoden ensimmäiseen kokoukseen terveisiä valiokuntatyön uudistumisesta keskusliiton valiokunnassa.

Sosiaalinen ehdollisuus astui voimaan vuoden 2025 alusta. Sosiaalisen ehdollisuuden osalta rajanveto asetuksen voimaan astuessa oli vielä hieman kesken. Keskusliiton asiantuntijat tekivät töitä rajanvedon selkeyttämisen osalta. Vuoden ensimmäisessä kokouksessa nostettiin myös esille, että Mela-asiamiesten toivottaisiin tarkistavan maatalousyrittäjien eläketasoa. Mela työtulotasot eivät ole aina samat puolisoilla, työtulotasojen tulisi olla tasa-arvoiset, jos molemmat yrittäjät tekevät 100 % työaika. Melan Välitä viljelijästä toiminta vakinaistettiin vuoden 2025 alussa ja saimme Melalta tietoomme, että lomituspalveluissa käytettyä lomitusnettiohjelmistoa aletaan uudistaa. Lomitusnetin ohjelmiston uudistustyö alkoi vuonna 2025, mutta käyttöönotto tapahtuu todennäköisesti vuonna 2027.

Kokoustiedote kevät 2025:

Itä- ja Keski-Suomen Osaaminen ja Hyvinvointivaliokunta kokoontui 24. maaliskuuta 2025 käsittelemään ajankohtaisia asioita, jotka vaikuttavat alueen maatalousyrittäjiin ja maatalousalan toimijoihin. Kokouksessa valittiin puheenjohtajaksi Marita Miettinen ja varapuheenjohtajaksi Jouko Åkerlund. Toimintasuunnitelma vuodelle 2025 hyväksyttiin.

Viljelijöiden kuulumisia esittelivät Eila Eerola ja muut Melan työkykyneuvojat. Keskustelussa nousi esiin positiivisen viestinnän merkitys maatalousyrittäjien keskuudessa, sillä monet kokevat, etteivät voi välttämättä täysin iloita omista onnistumisistaan. Lisäksi käsiteltiin tarpeita maatalousyrittäjien eläketasoihin liittyen ja työtulotasojen tasa-arvoa maatalousyrittäjien kesken.

Päivi Wallin esitteli lomituksen ajankohtaiskatsauksen, jossa suurimpana uutisena oli lomitusnetin uudistus. Kati Partanen kertoi keskusliiton valiokuntatyön uudistuksesta sekä vuoden 2025 alussa voimaan tulleesta sosiaalisesta ehdollisuudesta. Kokouksessa keskusteltiin myös työterveyspalveluista ja maatalouden työturvallisuudesta. Erityisesti työtapaturmien lisääntyminen maatalousalalla huoletti.

Rahoituksen tilanne nousi myös esille keskustelussa. Alueen maatalousyrittäjät kokevat, ettei nykyinen rahoitustilanne kannusta uusia yrittäjiä alalle. Muita huolenaiheita olivat maatalouden rahoituksen pitkät prosessit ja rahoituksen saatavuus, jotka kuormittavat yrittäjiä.

Melan asiamiehet aloittavat jälleen puhelinyhteydenotot tiettyjen maatalousyrittäjäsegmenttien parissa. Kokouksessa esitettiin myös toive, että yrittäjät ottaisivat itse yhteyttä Melaan työtulotasojen oikeellisuudesta.

Kokouksen päätöksissä nostettiin esiin tarpeet lisätiedotukselle Itä- ja Keski-Suomen alueen työterveyspuitesopimuksista sekä Mela-asiamiesten koulutuksen kehittämiseksi, erityisesti osakeyhtiöiden ja yhtymien osakkaiden lomaoikeuksien osalta.

Toinen valiokunnan kokous järjestettiin 20.10.2025 vierailukokouksena Työterveyslaitoksella. IKS-alueen työkykyneuvojat olivat mukana kokouksessa ja he toivat maatalousyrittäjien sekä Välitä viljelijästä toiminnan terveisiä. Keskeisimmät nostot työkykyneuvojilta:

- taloushaasteet edelleen mukana
- vakavia fyysisen työkyvyn haasteita
- Maatalouden jakautuminen itä/länsi, tuotannon alasajo
- Yrittäjien tietoisuus melaturvan tasosta ja mahdollisuuksista
- Työterveyshuollon matala liittymisaste
- Valvonta ja byrokratia ahdistaa viljelijöitä (sis. sosiaalinen ehdollisuus)
- Toimijuutta löytyy asiakkaissa aikaisempaa enemmän: osaaminen, aikaisemmin liikkeellä, jaksaminen ei aina hallitseva elementti.

Jukka Mäittälä Työterveyslaitokselta piti ennen työsuojainnäyttelyä (kuvia alla) esityksen aiheella työsuojaimet terveyden edistäjänä maatilaympäristössä. Tapaturmiin voi johtaa joko fyysinen kuormittuminen, psykososiaalinen kuormittuminen tai altistuminen. Taikka näiden yhdistelmä. Fysikaalisia altisteita ovat esimerkiksi melu, värinä, UV-säteily, epäsuotuisat lämpöolosuhteet. Tärkeimmät kemialliset altisteet hengitysilmassa maatalousyrityksissä, joihin pitäisi kiinnittää huomiota: eläinpeite, dieselpakokaasu, puupöly, hitsaushuurut, lietelantakaasut, kiteinen piidioksidipöly (kvartsi). Kaikilta edeltä mainituilta hengitysilma-altisteilta voi suojautua oikeanlaisilla suojaimilla.

Kuvat 16,17 ja 18. Työsuojainnäyttelyssä työterveyslaitoksella.

Itä- ja Keski-Suomen osaaminen ja hyvinvointivaliokunnan tiedote syksyllä 2025:

Maatalousyrittäjän työterveys on osa tilan kestävyyttä

Maatalous on elinkeino, joka vaatii sekä fyysistä että henkistä kestävyyttä vuoden jokaisena päivänä. Maatalousyrittäjä kantaa vastuuta paitsi eläimistä, pelloista ja tuotannosta, myös perheestään. Joskus saattaa

unohtua oma hyvinvointi - kova työ ei saisi tapahtua oman terveyden kustannuksella. Työterveys ja työkyky eivät ole itsestäänselvyksiä. Ne rakentuvat arjen valinnoista, oikeasta tuesta ja riittävästä huolenpidosta.

Ennen työn aloittamista mietitään, mitä voi sattua – ja miten se voidaan estää

Maatalousyrittäjät työskentelevät usein yksin pitkiä päiviä ilman selkeää työaikaa. Tilan käytännön työt, juoksevat asiat sekä taloudelliset paineet muodostavat yhdistelmän, joka kuormittaa sekä kehoa että mieltä. Moni on tottunut "pärsjäämään", mutta liian usein se tarkoittaa myös oireiden sivuuttamista – kunnes on pakko pysähtyä.

Tutkimusten mukaan maatalousyrittäjillä on:

- Tavanomaista enemmän tuki- ja liikuntaelinvaijoja
- Kohonnut riski hengitystiesairauksiin (esim. eläinpöly, ammoniakki, lietelannankaasut)
- Kohonnut riski työtapaturmiin ja pitkäaikaiseen stressiin
- Haasteita jaksamisen ja työkyvyn ylläpidossa erityisesti iän karttuessa

Tiesitkö, että astman voi saada jopa ensimmäisestä altistuksesta lietelannankaasuille esim. lietteen pumppaustilanteessa. Tämän takia suojainten käyttö on äärimmäisen tärkeää.

Työterveys on yrittäjän valttikortti

Vaikka yrittäjät eivät kuulu automaattisesti työterveyshuollon piiriin, maatalousyrittäjällä on mahdollisuus järjestää itselleen työterveyspalveluita Kelan tukemana. Tämä tarkoittaa ennaltaehkäiseviä terveystarkastuksia, työympäristön riskiarvioita sekä työkyvyn seurantaa ja tukemista.

Maatalousyrittäjänä voit saada tukea esimerkiksi:

- Fyysisten vaivojen ennaltaehkäisyyn (esim. nostotekniikka, ergonomia)
- Hengityssuojainten ja työturvallisuuden valintaan
- Varhaiseen puuttumiseen uupumuksen tai stressin merkeissä
- Työkykyä tukevien kuntoutuspalveluiden hakemiseen

Vahva yrittäjä, vahva maatalous

Työkyky on yksi tilasi tärkeimmistä voimavaroista. Huolehtimalla omasta terveydestäsi huolehdit samalla myös perheestäsi, tuotannon jatkuvuudesta ja maatalouden tulevaisuudesta.

Sinulla on oikeus voida hyvin työssäsi.

Kannustamme kaikkia maatalousyrittäjiä:

- Varaamaan säännöllisesti terveystarkastuksia
- Kartoittamaan tilan riskitekijöitä ja parantamaan työturvallisuutta
- Keskustelemaan jaksamisesta – matalalla kynnyksellä
- Hyödyntämään saatavilla olevia tukipalveluita ja verkostoja

Työterveyden edistäminen ei ole vain yksilön asia, vaan koko maaseudun hyvinvoinnin kysymys. Kun yrittäjä voi hyvin, myös suomalainen ruuantuotanto ja maalla asuvat voivat hyvin.

Muut valiokunnat

Kuluttajavaliokunta ja elinkeinopolitiikka- ja yrittäjyysvaliokunta eivät kokoontuneet vuonna 2025. Ympäristö- ja maapolitiikkavaliokunnan asiat siirtyivät maakuntavaliokunnan käsiteltäväksi.

C-Liittojen toiminta

C-liitot pitivät vuoden aikana kaksi kokousta. C-liittojen kevätvaltuuskuntaa valmisteleva kokous oli 30.3.2025. Kokous oli MTK Pohjois-Suomen toimistolla ja etänä. Kokouksessa käsiteltiin valtuuskunnan kokouksen valmistava keskustelu ja aloitteet valtuuskunnalle.

C-liittojen syysvaltuuskuntaa valmisteleva kokous oli 14.11.2025. Kokous pidettiin Ylivieskassa. Kokouksessa oli MTK:n puheenjohtajavaalin ehdokkaiden esittely ja kyselytunti. Kokouksessa käytiin myös valtuuskunnan kokouksen valmistava keskustelu.

METSÄEDUNVALVONTA

Vuosi 2025 oli metsänomistajien edunvalvonnassa tuloksekas. MTK ja metsänhoitoyhdistykset vaikuttivat aktiivisesti EU-tasolla ja kotimaassa metsänomistajan aseman turvaamiseksi ja metsätalouden toimintaedellytysten parantamiseksi.

EU:ssa MTK vaikutti uuden parlamentin ja komission työn alkuvaiheessa. Metsien monitorointiasetus kaatui, metsäkatoasetuksen toimeenpanoa lykättiin ja yksinkertaistettiin, ja EU:n biotalous- ja metsästrategioiden linjauksia ohjattiin metsänomistajille myönteiseen suuntaan. Ennallistamisasetuksen yksinkertaistaminen pysyi esillä, ja EU:n luontoarvomarkkinoiden tiekartta valmistui metsänomistajien kannalta myönteisenä.

Kotimaassa metsävähennyksen korotus hyväksyttiin, mikä toi metsänomistajille noin 30 miljoonan euron vuotuisen verohyödyn ja hillitsi metsätilojen siirtymistä rahastojen omistukseen. Lunastuslain uudistaminen eteni pitkäjänteisen vaikuttamistyön tuloksena. MTK toi esiin METKA-rahoituksen päättymisen vaikutukset, vaikutti

vanhojen metsien suojelukriteereihin ja nosti esiin hakkuurajoitusten sekä harmaan suojelun ongelmat. Työ jatkui luonnonsuojelu- ja alueidenkäyttölainsäädännön uudistusten yhteydessä.

MTK kehitti markkinainformaatiota ja digipalveluja, erityisesti OmaMetsä-palvelua ja MTK Jäsenet -sovellusta. Luontoarvojen ja monimuotoisuuden osalta luontoarvomarkkinat kehittyivät, Luontoarvot.fi-palvelun uudistaminen eteni ja metsänhoitoyhdistysten ympäristöasiantuntijaverkosto vahvistui. METSO-ohjelman jatko varmistettiin, ja kansallisen ennallistamissuunnitelman reunaehdot muotoutuivat MTK:n esitysten mukaisiksi. MTK sai kehittämistyöhön 500 000 euron rahoituksen Koneen Säätiöltä.

Lainsäädännössä vaikutettiin muun muassa tulospäätösten tukien pilotointiin, pesimäaikaisten hakkuuta koskevan sääntelyn valmisteluun, PEFC-sertifioinnin kehittämiseen sekä poronhoitolain ohjaamiseen metsänomistajille suotuisaan suuntaan. Alueellisiin metsäohjelmiin, maakuntakaavoihin ja LUMO-hankkeisiin vaikutettiin metsänomistajien tavoitteiden mukaisesti.

Pohjois-Savossa hakkuuainekset putosivat vuoteen 2024 verrattuna. Yksityisten metsänomistajien hakkuuaineksestä kertyisi noin 5,2 miljoonaa kuutiometriä puuta, josta uudistushakkuiden osuus on noin 3 miljoonaa kuutiometriä. Mikäli kaikki hakkuuainekset toteutuisivat, kertyisi siitä maakunnan metsänomistajille kantorahatuloja 291 miljoonaa euroa, josta uudistushakkuiden osuus 200 miljoonaa euroa.

Vuosi 2025 oli vahvan edunvalvonnan ja palvelukehityksen vuosi – metsänomistajan puolella.

LIITON HALLINTO

JOHTOKUNTA

Puheenjohtaja: Perttu Sirviö, Iisalmi (mukana johtokunnassa vuodesta 2016, pj: 2022-)

Varapuheenjohtaja: Tiina Korhonen, Vesanto (mukana johtokunnassa vuodesta 2021. vpj. vuodesta 2025-)

Jäsenet:

Lassi Heiskanen, Vieremä (2021-)

Atte Kiiski, Nilsä (2022-)

Riitta Mustonen, Sonkajärvi (2025-)

Noora Räsänen, Leppävirta (2017-)

Janne Sirviö, Juankoski (2021-)

Harri Tuomainen, Siilinjärvi (2020-)

Jouko Åkerlund, Vieremä (2013-)

TYÖVALIOKUNTA

Perttu Sirviö, Iisalmi, Tiina Korhonen, Vesanto, toiminnanjohtaja Jari Kauhanen, kenttäpäällikkö Sirpa Lintunen.

MAASEUTUNUORTEN VALIOKUNTA

Aku Haatainen, Iisalmi

Anni Heiskanen, Sonkajärvi

Lauri Kajan, Karttula

Sampo Laitinen, Siilinjärvi

Sampo Paananen, Keitele

Vpj. Susanna Pennanen, Kiuruvesi

Pj. Janita Riekkinen, Sonkajärvi

Markus Tenhunen, Pielavesi

Waltteri Soirio, Suonenjoki

Atte Kiiski, Kuopio (Nilsä) Johtokunnan nuorten edustaja

Kaarina Virta, Kuopio (Maaninka) MTK-keskusliiton nuorten valiokunta

Krista Autio, Sihteeri

MAAKUNTAVALIOKUNTA

Perttu Sirviö, Iisalmi, Noora Räsänen, Leppävirta ja toiminnanjohtaja Jari Kauhanen sekä kenttäpäällikkö Seppo Niskanen

ITÄ- JA KESKI-SUOMEN MTK-LIIITTOJEN YHTEISET VALIOKUNNAT

Itä- ja Keski-Suomen MTK- liittojen yhteinen elinkeinopolitiikka - ja yrittäjyysvaliokunta

Aatu Laitinen, Kuopio

Harri Tuomainen, Siilinjärvi

Itä- ja Keski-Suomen MTK-liittojen yhteinen osaaminen- ja hyvinvointivaliokunta:

Riitta Mustonen, Sonkajärvi

Åkerlund Jouko, Vieremä
Kati Partanen, MTK:n johtokunta

Itä- ja Keski-Suomen MTK- liittojen yhteinen kuluttajatyövaliokunta:

Riitta Mustonen, Sonkajärvi
Johanna Seppälä, Siilinjärvi

Itä- ja Keski- Suomen MTK- liittojen yhteinen lihavaliokunta:

Janne Sirviö Kuopio (Juankoski)
Veli-Tuomas Hakulinen, Pielavesi
Riku Kauhanen, Savon lihanautakerhon puheenjohtaja
Jari Kajan, MTK:n nautaverkosto

Itä- ja Keski-Suomen MTK- liittojen yhteinen luomuvاليokunta:

Mervi Metros, Kuopio
Valtteri Nuutinen, Kiuruvesi

Itä- ja Keski-Suomen MTK liittojen yhteinen maitovaliokunta:

Perttu Sirviö, Iisalmi
Atte Kiiski, Nilsia

Itä- ja Keski- Suomen MTK-liittojen yhteinen peltokasvivaliokunta:

Tiina Korhonen, Vesanto
Tuomo Seppälä, Siilinjärvi

Itä- ja Keski- Suomen MTK-liittojen yhteinen erikoiskasvivaliokunta:

Kati Savolainen, Iisalmi
Jari Venäläinen, Kuopio

Itä- ja Keski-Suomen MTK-liittojen yhteinen ympäristö- ja maapoliittinen valiokunta:

Tiina Korhonen, Vesanto
Markku Paananen, Keitele
Marjaana Pitkänen, Siilinjärvi, MTK:n valiokunnan varajäsen

Edustajat, MTK:n valtuuskunta:

Perttu Sirviö, Iisalmi
Rauno Savolainen, Lapinlahti
Jari Kajan, Kuopio (Karttula)
Anni Heiskanen, Sonkajärvi

Varajäsenet:

Tiina Korhonen, Vesanto
Lassi Väisänen, Lapinlahti
Janita Riekkinen, Sonkajärvi
Vilma Kuosmanen, Kuopio (Juankoski)

Tilintarkastaja: Tilintarkastusyhteisö Juha Tissari Oy, minkä nimeämänä päävastuullisena tilintarkastajana toimii Juha Tissari, KHT, JHT.

Toiminnantarkastajat: Eero Kyllönen Kiuruvesi ja Tuula Kuosmanen Nilsä

Varatoiminnantarkastajat: Hannu Smolander Tuusniemi ja Kaija Röpelin Sonkajärvi

MTK:N TYÖRYHMÄT JA VALIOKUNNAT

MTK:n johtokunta: Kati Partanen, Iisalmi

MTK:n Ympäristö- ja maapoliittinen valiokunta, varajäsen: Marjaana Pitkänen, Siilinjärvi

MTK:n osaaminen ja hyvinvointivaliokunta, varajäsen: Jouko Åkerlund, Vieremä

MTK:n Jäsenpalveluvaliokunta, varajäsen: Eija Koponen, Leppävirta

MTK:n hevosverkosto, Lassi Heiskanen, Vieremä

Puutarhaverkosto, pj: Noora Räsänen, Leppävirta

EDUSTAJAT MUISSA YHTEISÖISSÄ

Järvi-Suomen ilmasto- ja ympäristöohjelman työryhmä: Jari Kauhanen, varalla Sirpa Lintunen

Pohjois- Savon maakunnan yhteistyöryhmä (MYR): Jari Kauhanen, varalla Seppo Niskanen

Pohjois-Savon Ilmastotiekartta- työryhmä: Jari Kauhanen, varalla Sirpa Lintunen

Pohjois-Savon liiton alueiden käytön suunnittelutyöryhmä: Jari Kauhanen ja Seppo Niskanen

Pohjois-Savon alueellisen maaseutusuunnitelman seuranta: Sirpa Lintunen, varalla Jari Kauhanen

Pohjois-Savon ELY- Keskusten maakunnallinen jäteasiain neuvottelukunta: Jari Kauhanen ja varalla Noora Räsänen

ELY-keskusten tienkäytön suunnitteluryhmä: Jari Kauhanen ja Seppo Niskanen

Kauppakamarin teollisuusvaliokunta: Perttu Sirviö, varalla Atte Kiiski

Huoltovarmuusorganisaation alkutuotantopooli aluevastaava: Perttu Sirviö, varalla Jari Kauhanen

C-tuotantotukialueen MTK- liitot: Perttu Sirviö, varalla Tiina Korhonen ja Jari Kauhanen

Väre Energia Oy yhteistyöryhmä: Perttu Sirviö, Jari Kauhanen ja Seppo Niskanen

Savon Voima verkkoyhtiön yhteistyöryhmä: Perttu Sirviö, Jari Kauhanen ja Seppo Niskanen

Arvalex Oy: Perttu Sirviö, varalla Rauno Savolainen

Savonian agrologikoulutuksen neuvottelukunta: Krista Autio, varalla Sirpa Lintunen

Järvisuodun/Kallaveden työterveyshuollon yhteistyöryhmä: Heini Mämmi, varalla Sirpa Lintunen

Terveystalo työterveyshuollon yhteistyöryhmä: Heini Mämmi, varalla Sirpa Lintunen

Pihlajalinna työterveyshuollon yhteistyöryhmä: Heini Mämmi, varalla Sirpa Lintunen

Lomitushallinnon yhteistyöryhmä (Pohjois-Savon lomituspalvelut): Jouko Åkerlund, Heini Mämmi

Työterveyslaitoksen alueellinen neuvottelukunta: Heini Mämmi

Kiinteistö Oy Kuopion Kauppatie 40–42: Jari Kauhanen, varalla Noora Räsänen

YIT-yhtymä Oy: Jari Kauhanen ja Perttu Sirviö

Kuopion Ravirata Oy: Lassi Heiskanen, varalla Jari Kauhanen

Metsä-Board Oy ja Neo Industrial Oy: Atte Kiiski, varalla Tiina Korhonen

Atria Oy: Jouko Åkerlund, varalla Jari Kauhanen

Kuopion seudun Uusyrityskeskus: Jari Kauhanen, varalla Noora Räsänen

Wäläky Keski-Savon Uusyrityskeskus: Noora Räsänen, varalla Jari Kauhanen

Kuopion Kauppakamari: Jari Kauhanen, varalla Perttu Sirviö

Etujärjestöjohtajat Pohjois-Savossa: Jari Kauhanen

Mavi maataloustukien toimeenpanon työryhmä: Jari Kauhanen

Pohjois-Savon metsänhoitokoulusäätiön valtuuskunta: Jouko Åkerlund (valittu syksy 2023), Riikka Hänninen (valittu syksy 2024) ja Riitta Mustonen (valittu syksy 2025)

Vesienhoidon yhteistyöryhmä: Jari Kauhanen, varalla Lassi Heiskanen

Valtakunnallinen riistaneuvosto ja alueelliset riistaneuvostot: Jouko Åkerlund, varaedustaja
Metsänhoitoyhdistyksestä

HANKKEIDEN OHJAUSRYHMÄT

MTK-Pohjois-Savo osallistui 19 hankkeen ohjausryhmätyöskentelyyn. Johtokunta on linjannut osallistumisen osalta siten, että hankkeesta on saatava lisäarvoa jäsenistölle.

Ilmastokriisi - alueellinen sopeutuminen ilmastonmuutokseen, Savonia
Kamut-hanke (Kasvua mansikoille uusista tekniikoista), SavoGrow
Polkuja maaseudun töihin, Maaseutuammattiin ry
Lypsykarjojen vaihtoehtoiset kuivitusratkaisut, Savonia
Ennakoinnin integraatio Pohjois-Savossa, Pohjois-Savon Liitto
Kokonaisturvallisuuden klusteri Pohjois-Savossa, Pohjois-Savon Liitto
KasviTieto, Savonia
Savon maatalouden tilannekuvat (Santtu), Luonnonvarakeskus
N-Fiksu, Luke
Safehabitus, Savonia
Kasvitaito 2.0, Savonia
Lähituotteilla makuja lautaselle, Savonia
Farm Gas 3, Luke
ProYritys Nyt -hanke, ProAgria Itä-Suomi
Aurinkosuo, Luke
Bioboost- Pohjois-Savon biotalouteen boostia, Savonia
Ryytimaa, Maaseudun Sivistysliitto
Kyvykäs, Savogrow
Vilja-hanke (tuottajaorganisaation kehittäminen Pohjois-Savoon), Savonia

TILINPÄÄTÖSTIEDOT

Tuloslaskelma (EUR)

	01.01.2025 31.12.2025	01.01.2024 31.12.2024
Varsinainen toiminta		
Koulutus- ja kurssit tuotot	440.47	700.00
Koulutus- ja kurssit kulut		
Muut kulut	-5 431.34	-4 744.08
Koulutus- ja kurssit kulut	-5 431.34	-4 744.08
Koulutus- ja kurssit kulujäämä	-4 990.87	-4 044.08
Tilaus ja ilmoitust kulut		
Muut kulut	---	-3 899.80
Tilaus ja ilmoitust kulut	---	-3 899.80
Tilaus ja ilmoitust tuottojäämä	---	-3 899.80
Henkilöstökulut tuotot	121 785.94	74 842.07
Henkilöstökulut kulut		
Henkilöstökulut	-300 308.46	-255 014.43
Muut kulut	-21 534.19	-13 942.21
Henkilöstökulut kulut	-321 842.65	-268 956.64
Henkilöstökulut kulujäämä	-200 056.71	-194 114.57
Nuorten toiminta tuotot	14 633.00	12 269.00
Nuorten toiminta kulut		
Henkilöstökulut	-19 355.31	-20 500.40
Muut kulut	-18 427.81	-25 163.40
Nuorten toiminta kulut	-37 783.12	-45 663.80
Nuorten toiminta kulujäämä	-23 150.12	-33 394.80
Johto-/valiokunnat kulut		
Henkilöstökulut	-38 119.32	-39 420.93
Muut kulut	-22 503.16	-16 715.46
Johto-/valiokunnat kulut	-60 622.48	-56 136.39
Johto-/valiokunnat kulujäämä	-60 622.48	-56 136.39
Hankkeet tuotot	175 558.24	57 139.17
Hankkeet kulut		
Henkilöstökulut	-130 445.88	-44 503.61
Muut kulut	-45 510.05	-12 635.56
Hankkeet kulut	-175 955.93	-57 139.17
Hankkeet kulujäämä	-397.69	---
Hallinto tuotot	61 632.76	37 276.21
Hallinto kulut		
Poistot	-409.33	-545.78
Muut kulut	-100 019.81	-130 585.25
Hallinto kulut	-100 429.14	-131 131.03
Hallinto kulujäämä	-38 796.38	-93 854.82
Varsinainen toiminta	-328 014.25	-385 444.46
Tuottojäämä	-328 014.25	-385 444.46

Varainhankinta		
Tuotot	335 083.49	325 327.18
Varainhankinta	335 083.49	325 327.18
Tuottojäämä	7 069.24	-60 117.28
 Sijoitus- ja rahoitustoiminta		
Tuotot	28 254.87	41 870.39
Kulut	-78.40	-273.30
Sijoitus- ja rahoitustoiminta	28 176.47	41 597.09
Tuottojäämä	35 245.71	-18 520.19
 Yleisavustukset	9 400.00	---
Tilikauden tulos	44 645.71	-18 520.19
Tilikauden ylijäämä	44 645.71	-18 520.19

Tase vastaavaa (EUR)**31.12.2025 31.12.2024**

Pysyvät vastaavat		
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	1 227.99	1 637.32
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	1 227.99	1 637.32
Sijoitukset		
Muut osakkeet ja osuudet	298 184.04	289 514.44
Sijoitukset yhteensä	298 184.04	289 514.44
Pysyvät vastaavat yhteensä	299 412.03	291 151.76
Vaihtuvat vastaavat		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	17 968.90	19 111.89
Lainasaamiset	488 981.46	471 691.83
Pitkäaikaiset saamiset yhteensä	506 950.36	490 803.72
Lyhytaikaiset saamiset		
Muut saamiset	80 546.84	47 266.16
Siirtosaamiset	17 378.68	10 329.14
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	97 925.52	57 595.30
Rahat ja pankkisaamiset	42 884.73	46 576.04
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	647 760.61	594 975.06
Tase vastaavaa	947 172.64	886 126.82

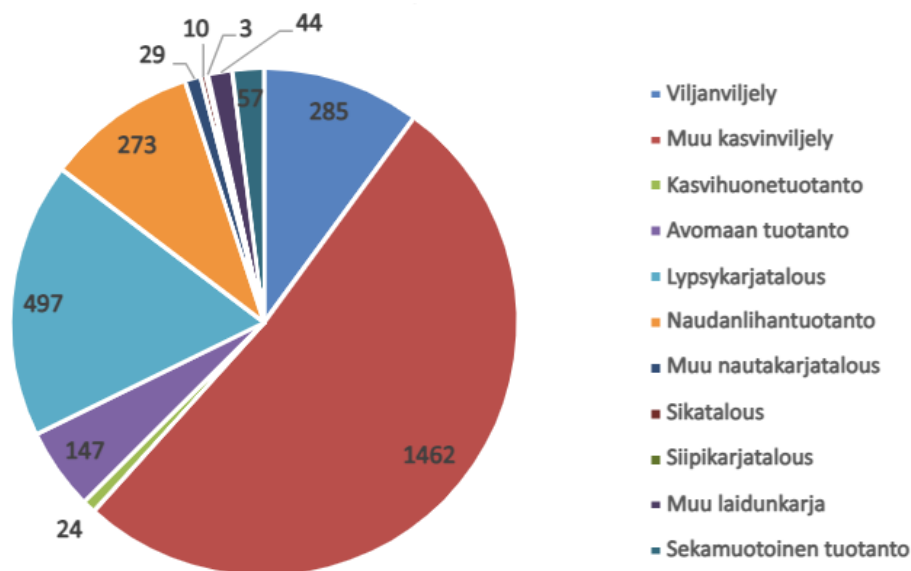
Tase vastattavaa (EUR)**31.12.2025 31.12.2024**

Oma pääoma		
Sidotut rahastot		
Sidotut rahastot yhteensä	132 448.00	132 448.00
Muut rahastot		
Muut rahastot	454 544.89	454 544.89
Muut rahastot yhteensä	454 544.89	454 544.89
Toimintapääomat		
Edellisten tilikausien ylijäämä	83 789.14	102 309.33
Toimintapääomat yhteensä	83 789.14	102 309.33
Tilikauden ylijäämä	44 645.71	-18 520.19
Oma pääoma yhteensä	715 427.74	670 782.03
Vieras pääoma		
Pitkäaikaiset velat		
Muut velat	159 720.12	154 322.02
Pitkäaikaiset velat yhteensä	159 720.12	154 322.02
Lyhytaikaiset velat		
Ostovelat	10 984.22	10 828.03
Muut velat	11 918.54	9 104.67
Siirtovelat	49 122.02	41 090.07
Lyhytaikaiset velat yhteensä	72 024.78	61 022.77
Vieras pääoma yhteensä	231 744.90	215 344.79
Tase vastattavaa	947 172.64	886 126.82

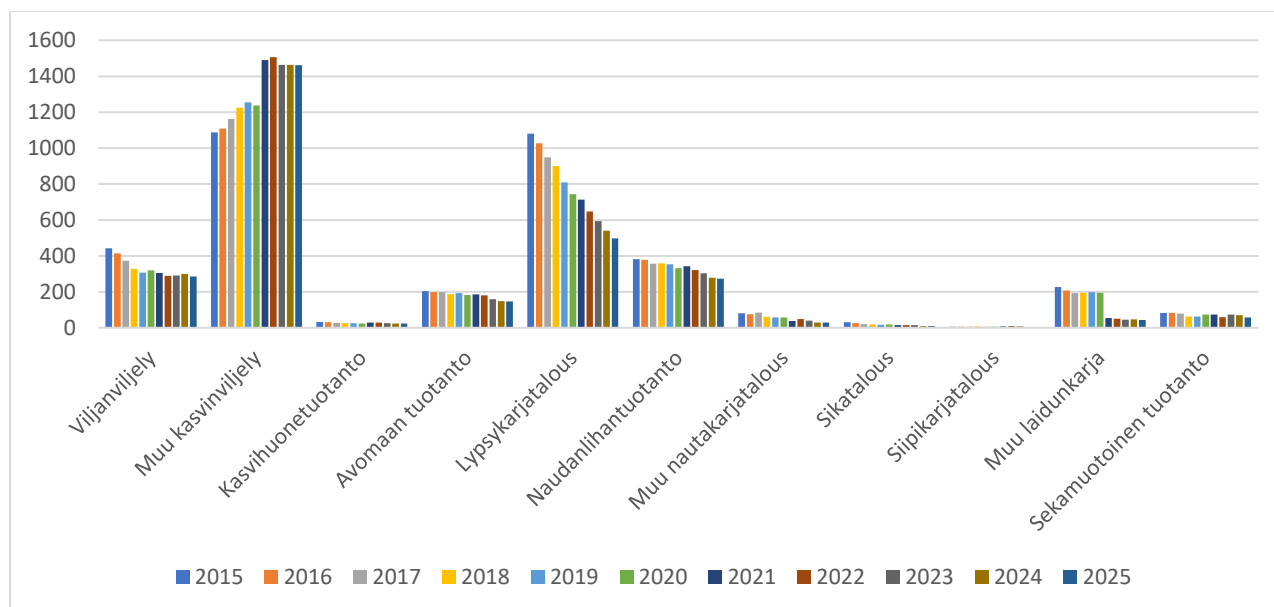
TILASTOJA MAATALOUESTA POHJOIS-SAVOSSA

Tuotannon rakenne ja määrä

Maataloustukea hakeneita tiloja oli Pohjois-Savossa 2 831, mikä on 73 tilaa vähemmän kuin vuonna 2024. Vuodesta 2015 tilamäärä on alentunut 821 tilalla. Peltoalaa viljelyssä Pohjois-Savossa oli 153 500 hehtaaria, joka 500 hehtaaria enemmän kuin 2024. (Tilastokeskus)

Kuva 19. Pohjois-Savon maatalojen päätuotantosuunta vuonna 2025 (kpl, tilat tuotantosunnittain)

Kuva 20. Pohjoissavolaisen maatalojen tuotantosunnat 2015–2025

Pohjois-Savossa tuotettiin maitoa vuonna 2025 303 miljoonaa litraa. Tämä on vajaa kaksi miljoonaa litraa vähemmän kuin vuonna 2024, jolloin maitoa toimitettiin meijeriin 301,5 miljoonaa litraa. Pohjois-Savon kunnista maitoa tuotettiin eniten Kuopiossa (68 miljoonaa litraa) ja Kiuruvedellä (54 miljoonaa litraa). Lypsylehmien määrä oli noin 31 910 eläintä, joka on -490 lehmää vähemmän kuin vuotta aiemmin. Pohjois-Savon osuus koko Suomen maidontuotannosta oli viime vuonna 14 %.

Naudanlihaa tuotettiin 11,19 miljoonaa kiloa. Sianlihaa tuotettiin 2,49 miljoonaa kiloa, 1,8 % Suomen tuotannosta. Lampaita oli vuonna 2025 Pohjois-Savossa 3800. Emolehmiä Pohjois-Savossa oli vuonna 2025 5 100 emoa.

Tukea hakeneilla tiloilla viljeltiin säilörehunurmea yhteensä 86 500 hehtaarilla, joka on 800 ha pienempi kuin edellisenä vuonna. Viljakasveista rehuohraa viljeltiin 24 000 hehtaarin alalla, joka oli reilu 500 hehtaaria enemmän kuin edellisenä vuonna. Kauraa viljeltiin 8 500 hehtaarin alalla, joka oli 500 hehtaaria pienempi kuin edellisenä vuonna, vehnää reilun 4 000 hehtaarin alalla, kuten myös vuonna 2024. Öljykasveista rypsiä viljeltiin eniten, noin 1 400 hehtaarin alalla. Kasvua edellisvuodesta on 400 hehtaaria. Erikoiskasveista kuminaa 1 200 hehtaarin alalla, kasvua 200 hehtaaria.

Omistajanvaihdokset ja investoinnit

ELY-keskus myönsi nuoren viljelijän aloitustukea 30 uudelle yrittäjälle. Edellisvuonna (2024) aloitustuen sai 18 nuorta viljelijää. Avustuksen suuruus euroissa oli yhteensä 1 200 000. Korkotukilainaa myönnettiin 4 680 000 euroa.

Maatalouden investointitukia myönnettiin vuonna 2025 Pohjois-Savon alueella 193 kpl. Avustuksia niihin maksettiin 8,5 miljoonaa euroa sekä korkotukilainaa 6,8 miljoonaa euroa. Lukumääräisesti eniten investointikohteita oli salaajitukseen, työympäristöä ja tuotantohygieniaa edistäviä koneita ja laitteita sekä ympäristön tilaa edistäviä koneita ja laitteita.